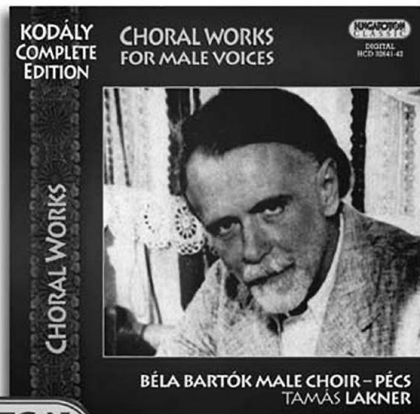

A MAGYAR
KODÁLY
TÁRSASÁG
HÍREI

2011/2

Töltse le a HUNGAROTON, akár CD-n nem kaphatófelvételeit is a kiadó honlapjáról: www.hungarotonmusic.com Trackenként már 199 Ft-tól, albumonként 1990 Ft-tól!

**A
MAGYAR
KODÁLY TÁRSASÁG
HÍREI**

**SZERKESZTI:
MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA**

**XXXIII. évfolyam – 2011/2
június**

TARTALOM

Társaságunk első elnöke, Szokolay Sándor – <i>Szőnyi Erzsébet</i>	4
Bárdos Szimpózium 2011 – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	5
Bárdos Lajos Liszt Ferenc stílusáról – <i>Ittész Mihály</i>	6
„Sárkányfogak” – <i>Szőnyi Erzsébet</i>	10
Bárdos évfordulók – <i>Berkesi Sándor</i>	14
A Kecskeméti Cantus Nobilis Kórus jubileuma – <i>Laczkó János</i>	17
Köszöntő – <i>Nemes László Norbert</i>	20
Húsz éves a Lavotta Alapítvány – <i>Dombóvári János</i>	22
Emlékezés Szabó Csaba zeneszerzőre – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	28
MEGEMLÉKEZÉSEK	
Lukács Ervin – <i>Somos Csaba</i>	32
Straky Tibor – <i>Molnár Zsolt</i>	32
Csík Miklós – <i>Szőnyi Erzsébet, Anker Antal</i>	34
Dr. Soltész Elekné – <i>Soltész Anna</i>	36
Ney Dávid hangverseny Várpalotán – <i>Górné Somos Margit</i>	36
LEMEZÚJDONSÁGOK	
Erkel Ferenc Kórusművei – <i>Somogyváry Ákos</i>	38
Kodály Zoltán Magyar népzene sorozata – <i>Joób Árpád</i>	39
Kodály Férfikari művei – <i>Fehér Anikó</i>	43
KÖNYVBEMUTATÓ	
<i>Móser Zoltán: Erre leltem földnek nyomát – Ittész Mihály</i>	44

A címodalt Borsos Miklós alkotásával **Szántó Tibor** tervezte

A kiadványt Dobó Nándor tervezte

Kiadja a **Magyar Kodály Társaság**

Felelős kiadó: a **Magyar Kodály Társaság elnöke**

Adószámunk: 19040437-1-42

ISSN 0230-3639

Nyomda: László és Társa Bt.

Felelős vezető: László András

Kiadványunk támogatói

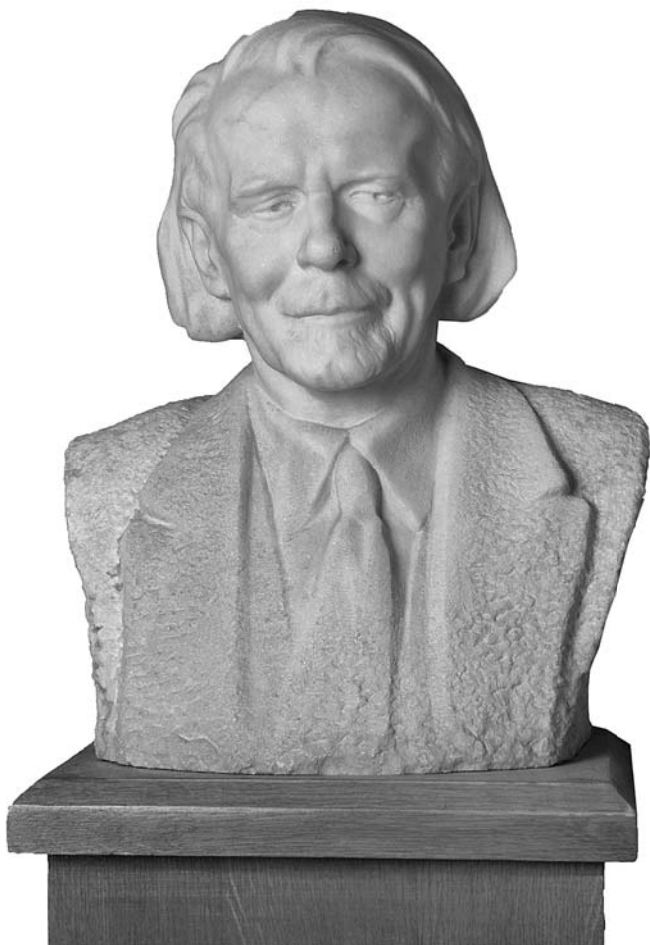
PRO RENOVANDA CULTURA HUNGARIAE

nka

Nemzeti Kulturális Alap

**PRO
CULTURA**

ALAPÍTVÁNY

Kodály Zoltán

Kisfaludi Strobl Zsigmond alkotása, 1957

**Eötvös József Collegium
Budapest**

Társaságunk első elnöke Szokolay Sándor 80 éves

Számos helyen, napilapban, folyóiratokban, rádióban, televízióban, hangversenyeken megemlékeznek az ünnepeltről. Nem maradhat ki lapunk, a Magyar Kodály Társaság Hírei a sorból.

Mint jelen írásunk címe is jelzi: van okunk az ünneplésre. Első elnökünk másfél évtizedig vezetett Társaságunkat, sugárzó személyiségével megalapozta és útjára indította. Holott rajta kívül alig akad más 20.-21. századi magyar zeneszerző, aki ekkora életművet mondhat magáénak. A zenei műfajok szinte valamennyi kategóriájában bőséggel alkotott. Adott személyes alkal-

makra, felkérésekre írott kompozícióinak száma egyenesen követhetetlen. Jutott még a 80. születésnapra hangversenyre készült kompozíció bemutatójára is, melyet, mint oly sok alkalommal, maga a szerző vezényelt.

A hagyományosan *tarhosi* szellem lengte be Szokolay Sándor elnöki tevékenységét Társaságunk indulási szakaszában, nagy kezdeti lendületet adva egy ígéretes kiteljesedésnek. Ennek hatását érezhetjük még ma is, akár ha az egyes tagoknak lelkületét figyeljük. Ő maga állandó lángolásban, lobogásban él, legjobban – szó szerint – a *Tűz márciusa* című művében, vagy a *Vérnász* című operájában érezhetjük.

Külön köszönjük, hogy 1978 óta szívügyének tekinti a Társaság működését, és hogy egész életében elkötelezetten szolgálja a Mester, Kodály Zoltán szellemi örökségének ápolását.

Adja Isten, hogy ezt még sokáig tehesse,
mindnyájunk örömére, a haza javára!

Szőnyi Erzsébet

Bárdos Szimpózium 2011

Debrecen, március 25-27

„Debrecen dolga: a saját zeneéletének fejlesztésén kívül a környékre
kisugárzó működéssel hangzó életre bírni a néma berkeket.”

KODÁLY ZOLTÁN

Több mint negyedszázados múltra tekint vissza a jelentős zenei események sorában, az évről-évre visszatérő Bárdos Szimpózium. 1985-től kezdve a márciusi – szolfézs-zeneelmélet, karvezetés szakmai találkozó – a névadó elhunytja után Bárdos Szimpózium elnevezéssel folytatódott. A 26. éve megrendezésre kerülő találkozó alap gondolata állandó. Zene-pedagógiai és zenetudományi előadások, bemutató tanítások, rendkívül színvonalas hangversenyek, szakmai tapasztalatcserék alkotják a gazdag programot.

Az évek során a kornak és igényeknek megfelelően bővül a rendezvénysorozat. Éppen 10 éve csatlakozik a 30 órás *Akkreditált továbbképzés* a Szimpóziumhoz, segítve tanárok, karvezetők továbbképzési lehetőségét. Ebben az évben a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kara *Karvezető Versenyt* hirdetett, a felsőoktatási intézmények zenei képzésben BA, illetve főiskolai, valamint MA, illetve egyetemi szinten karvezetést tanuló nappali tagozatos hallgatóknak, beleértve határon túli intézmények hallgatóit is.

A központi téma változó, az utóbbi években mindig az aktuális országos és világhírű neves zeneszerzők jubileumi megemlékezésével, jelentőségük megismertetésével erősítik a kulturális-zenei tudatot. Most 2011-ben Liszt Ferenc születésének 200-ik évfordulóját ünnepelve, Bárdos Lajos halálának 25. évfordulójára emlékezve, örömteli volt *Daróci Bárdos Tamás 80-ik születésnapjára köszöntése*.

Az állandóságot maga az intézmény biztosítja. Debrecenben 1966 óta működik főiskolai rangú zeneoktatás, bár nevében többször változott. Volt a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Debreceni Tagozata, volt a Debreceni Egyetem Konzervatóriuma, ma pedig a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kara. A külső változások ellenére tanárai és vezetői hűségesek az intézményhez.

Említsük meg elsőként *Szesztay Zsolt* nevét, aki Bárdos Lajos tanítványként e gondolat megvalósításának elindítója volt. Világhírűvé vált Leánykarát Bárdos Lajosról nevezte el. Az igazgató *Kedves Tamás* mindenkor támogatta e törekvéseket. Mára már mindketten az égi mezőkre távoztak. De az utódok folytatják e nemes hivatást. *Dr. Duffek Mihály* briliáns zongorajátékával kezdettől, elengedhetetlen partnere volt az Énekkarnak, mint az Intézmény igazgatója, majd egyetemi dékán, biztosítja az intézményben a nyugalmat és a magas színvonalat, személyéből

árad a biztonság, határozottság. A gondos, figyelmét mindenre kiterjedő tanszékvezető *S. Szabó Mártával*, és kiváló munkatársaikkal – *kisugárzó működéssel* – valóra váltják Kodály szavait, – *életre bírni a néma berkeket*.

A Szimpózium résztvevői számára is jól ismert, kedvelt Liszt Ferenc terem, a rendezvények színhelye, melyet Liszt és Bárdos portréja díszít, ez esztendőben méltóképp ünnepelte a névadókat. A megnyitó napján, *Dr. Duffek Mihály* köszöntőjét követően a *Lautitia Ifjúsági Kórus* éneke hangzott föl, a kettős jubileumra utalva Bárdos Lajos: *Művész hazája* nagyvilág; Liszt Ferenc: *Ave maris stella*; azt követően Orbán György és Tóth Péter művei hangzottak fel. *Nemes József* vezetésével három éve alakult a kórus a Bányai Júlia Iskola volt növendékeiből, akik továbbra is együtt kívántak énekelni. – Hogy milyen sikeresen azt bizonyítja, hogy egy hónappal később résztvevői voltak a 13. Nemzetközi Kórusversenynek, ahol a G3. Kategória Ifjúsági vegyeskarok győzteseként, a budapesti Gála-műsorban szerepeltek. –

Az első délután műsorában hangzott el *Kaczmarczyk Adrienne* – aki az új Liszt Összkiadás főszerkesztője – igen érdekes új elemeket feltűnítő előadása: „Liszt magyarázat stílusának kialakulása” címen.

*

A következő előadás a helyszínen zongora illusztráció mellett hangzott el.

Ittzés Mihály

Bárdos Lajos Liszt Ferenc stílusáról

Bár áttekintésünk fő forrása az a jegyzet, amelyben a Zeneművészeti Főiskolán, a középiskolai énektanár- és karvezetőképző harmadik évfolyamos hallgatójaként, az 1960-61-es tanévben Bárdos Lajos romantikus zeneelmélet óráin készítettem, mégis először emlékeztetni szeretnék Bárdos Lajos Liszt stílusáról nyomtatásban megjelent tanulmányaira, amelyek mindenki számára hozzáférhetők – ha ma már talán nem is könnyen.

MODÁLIS HARMÓNIAK LISZT MŰVEIBEN. In: *Zenetudományi Tanulmányok*, III. Liszt Ferenc és Bartók Béla emlékére. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1955., és: *Harminc* írás. Budapest: Zeneműkiadó, 1969. 129-166. A tanulmány az *elméleti alapvetés* után két nagy fejezetre tagolódik: az első **Liszt Ferenc és Palestrina** cím alatt mutatja be a modális gondolkodás, illetve a régibe oltott új stílus alapképleteit; a második azt mutatja be, hogy hogyan érvényesül Liszt zenéjében a **Modális elvek új kiterjesztése**.

A dolgozat záró idézete, Bartók megállapításával egybehangzóan, Liszt újításainak zenetörténeti távlatú értékelése: »Mindenképpen igaza volt Wittgenstein hercegnének: „Liszt sokkal messzebb hajította dárdáját a jövőbe, mint Wagner. Emberöltök fognak elmúlni, mielőtt teljes valójában fölfoghatnók...”

LISZT FERENC „NÉPI” HANGSORAI. In: Magyar Zenetörténeti Tanulmányok. Írások Erkel Ferencről és a magyar zene korábbi századaiból. Szerkesztette: Bónis Ferenc. Budapest: Zeneműkiadó, 1968. 177-200., és: Harminc írás. Budapest: Zeneműkiadó, 1969. 98-126.

A szerző így summázza bevezetőjében a téma fontosságát, a vizsgálat tárgyává tett zenei elemek jelentőségét: „[...] a köztudatban élő egyetlen Liszt-féle „magyar” skálával szemben, 13 – szellemében rokon, formájában különböző – népi hangsorra adott példákat.” Ráadásként ezek némelyikéből származtatott skálákat (pl. hangnemközi alternáló distancia skálák példáit mutatja be (1:2, 1:3 modell-skálák).

LISZT FERENC, A JÖVŐ ZENÉSZE. Példagyűjtemény 381 kottaábrával Budapest: Akadémiai Kiadó, 1976. A könyv – az előbbiekkal bizonyos helyeken természetesen átfedésben – 18 fejezetben mutatja be a Liszt zenéjére jellemző, különösen érett és kései műveiben megjelenő újításokat. Az összehasonlító példák legnagyobb számban természetesen Bartók és Kodály műveiből valók.

Forrásjegyzékünk nem lenne teljes, ha a „kiegészítő irodalomról” két összefoglalásról nem emlékeznénk meg. Bár időben későbbi, elsőként *Bárdos Lajos* egyik legutolsó, 1986. május 14-én tartott előadását említjük meg, melyet a Solymári Zenei Hetek keretében tartott **Liszt Ferenc négy arculata** címmel. Megjelent *Az ének-zene tanítása*, XXXII./ 2. 1989. (50-62). A címben említett négy arculat: *múlt – nép – XIX. sz. – jövő*. Lényegében a nagyobb tanulmányokban bemutatott zeneelméleti-stilisztikai felismerések néhány példával illusztrált összegzés.

A másik, praktikus célokat szolgáló összefoglalás a felsőfokú karnagyi tanfolyam résztvevői számára készült: **Romantikus harmóniak** címen *Bárdos Lajos* előadásai alapján. Összeállította *Póczonyi Mária*. Budapest: Népművelési Propaganda Iroda, [1974]. Schubert és Chopin után tér Lisztre, s három fejezetben tárgyalja a magyar mester stílusának fontos sajátosságait.

Rátérve a bevezetőben említett, főiskolai zeneelmélet-órákon készült, főleg harmónia-tannal foglalkozó jegyzet témánkhoz kapcsolódó részére, idézem a *Bárdos* tanár úr által szinte tollba mondott bevezető mondatokat:

„Liszt Ferenc a romantika legsokoldalúbb zeneművésze és legjelentősebb újítója.

Újításai az idő mindhárom dimenziójából merítenek:

- a) a múltból – a gregorián melódika és a Palestrina-stílus elemeinek használatával (neomodális stílus);
- b) a jelenből – a korabeli eszközök rendkívül eredeti használatával;
- c) a jövőbe is mutat igen merész hangrendszerbeli és harmóniai újításokkal; minden kortársánál jobban előkészítette az utat a XX. századnak.

(Az itt következő újításokon kívül Liszt kísérletezett az atonalitással is: *Hangnem nélküli bagatell* és a *Magyar történelmi arcképek* egyes darabjai.)”

Liszt neomodális stílusa számos elemet emelt át a 16. század, gyűjtőnevéen a Palestrina-stílus harmóniai gondolkodásából. (Hely hiányában itt – néhány kivétellel – csak utalhatunk a hivatkozott példákra. Szerencsére többsége megtalálható a *Liszt neomodális stílusa* című tanulmányban, a *Harminc írás* című kötetben.).

- a) Jelentős melléfkokok – a régebben elhanyagolt hármasok nagy súlyt kapnak, így az azelőtt szinte egyáltalán nem használt III. fokú alap-hármas is szokatlan gyakorisággal és jelentőséggel fordul elő. Pl. *Ünnepi dal* [Magyar király-dal, 1884] – V-III-V tercinga; *Les Préludes* – utolsó ütemek.
- b) Feltűnően sok plagális lépés – Plagális kvint-lépések (szekvencia). Pl. *Krisztus, XIV.*
- c) Modális alterációk exponált szerepe: *b*Ta. Pl. *h-moll szonáta – Grandioso téma.*
- d) Jelentős poláris fordulatok. Pl. *Szent Erzsébet, 5* – mi-bTa; *h-moll szonáta* – re-bLa.
- e) Záradékok melléfkokokkal: II-I / VI-I / (b)VII-I / III-I. Pl. *Vor der Schlacht; Koronázási mise – Graduale* (önálló kvart-szext akkordok is); *Koronázási mise – Agnus Dei*
- f) A modális hangzatkészlet kiterjesztése a teljes kromatikus-enharmonikus rendszerre

(Modalitás és enharmónia) Pl. *Cantantibus organis* (1879)

Nem ritka Liszt műveiben, akárcsak Palestrina műveiben a két plagális fordulat egymásutánja: *diplagális kadencia. Triplagális* vagy *multiplagális kadencia* ugyancsak előfordul.

Az **ultramodális jelenségek jellemző példája** a *h-moll szonáta* befejezése, az: *a-moll / F-dúr6 / H-dúr* hangzatsor, mely többféle értelmezést nyerhet a relatív szolmizáció segítségével: *dúr: bta - bSa - Do*; *frig: re - bTa - Mi#*; *lokriszi: la - Fa - Ti#* (Az aláhúzás a *poláris* fordulatot jelzi.)

Néhány összefoglaló példát is ajánlhatunk az érdeklődőknek – részben már a Bárdos-órákon tanultak alapján a magam választása nyomán: *Desz-dúr koncert-etüd* (Un sospiro / „Hárfa”) 62 – 66. ü., és 70-77. ü. Nem kevésbé izgalmas az *Esztergomi mise Credo* tételének vége, vagy a női kari, orgonás *Tantum ergo* (Lento sostenuto ed espressivo) utolsó oldala, különösen a végső zárlat. Bárdos megjegyzése ehhez: „Szívesen kombinálja Liszt ezeket [a melléfkokokat tartalmazó zárlatokat] a palestrinás diézisekkel”. E mű végén a *G-dúr – D-dúr – d-moll – B-dúr* alaphelyzetű hármashangzat-sor értelme (szolmizációval megvilágítva: *La# - Mi# - mi(!) - Do* (a B-dúr tonikához mérve tehát a két diézises harmónia + 3 és + 4 kvint távolságot jelent plagális lépéssel összekapcsolva, majd meglepő *moll III. fokra* fordulás).

Külön tanulmányt érdemelne a *B-A-C-H fantázia és fuga*, mely jó példa a három stílus – modális, funkciós és romantikus – keveredésére! Akár zenei fejtörőnek, akár hallásfejlesztő gyakorlatnak hasznos lehet e név-

jegy-motívum harmonizálási lehetőségeinek számbavétele pusztán Palestrina dúr- és moll hármashangzataival, beleértve a Lisztnél önállósult kvartszext fordítást is: Dúr: *alap, szext, kvart-szext* akkord, és moll: *alap, szext, kvart-szext* akkord; és ezek összes elképzelhető sorrendje: $6^4 = 1296!$ Köztük 12 tiszta dodekafon lehetőség van! Pl.:

B	A	C	H
b ⁶	D ⁵	c ⁶	E

A *FAUST-szimfónia* is gazdag tárháza a liszti újtó szellem termékeinek. A mű legfőbb témáinak sajátosság hangrendszerét exponálja rögtön az első ütem, a félhangonként lefelé szekvenciázó bővített hármashangzat. A zeneirodalom első tudatosan 12 fokú témája. Faust utat, életcélt kereső *kutatását* szimbolizálja. Bármely zenei elem tercenként pontosan ismétlődik: alternáló, bidistanciális hangsor: az 1 és 3 félhangnyi hangközöket, a kis szekundot és kis tercet (= bővített szekund) váltogatja („Faust-skála”) Ebből épül a *vágyakozás* és a *kétségbeesés* motívuma is. Ellentétként szóval meg az É-dúr melléktéma diatónikus tisztasága, tiszta kvart és tiszta kvint ugrásokat tartalmazó dallamával a megtalált bizonyosság motívuma: „*Tette fel!*”

Utolsó példa lehet a hagyományos elemek (diatónia és tercépítkezés) egészen különleges használatára a férfikarra és négykezes orgonakíséretre írott *Ossa arida* (Kiszikkadt csontok) című kései darab. A tercépítkezést a diatónia végső határáig terjeszti ki Liszt a lokrikus terc-hetessel.

Bárdos Lajos a részlet-érdekességek, a jellemző újítások bemutatásával nemcsak iskolai feladatot adott, hanem egy-egy találó mondattal a költői, szellemi mondanivalóra is rámutatott. Felkeltette érdeklődésünket, de a teljes művek megismerését aztán már ránk hagyta. A magunk elhatározásán múlott, hogy megismerkedünk-e, s mikor a tanult példákat magunkba foglaló alkotásokkal. Az biztos, hogy tanárként, karvezetőként, különböző zenetörténeti korszakokat búvárló szakemberekként nemcsak Liszt életművében, de más korszakok termésében tájékozódva is hasznosítani tudtuk a Tanár úr óráin tanultakat.

*

Hangverseny Liszt Ferenc műveiből

A nagy sikerű est programjának közreműködői: a debreceni *Kölcsey Kórus*, karnagya: *Tamási László*. Előadásukban elhangzott: Hymne de l'enfant (Lamartine szövegére); Der 137. Psalm. Tantum ergo, O salutaris hostia. Orgonán közreműködött: *Ruppert István*.

A debreceni *Canticum Novum Kamarakórus*, karnagya: *Török Ágnes*, a Missa Choralis – Kyrie, Glória tételét adták elő. A Vácról érkezett vendég-kórus a *Vox Humana Énekkar*, karnagya: *Hartyányi Judit*. A Missa

Choralis – Credo, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei tételeit adták elő. Így került előadásra a teljes mise, igényes, szép megszólaltatásban.

Orgonán közreműködött: *Szotyori Nagy Gábor*, szólójátékában hangzott fel Liszt jól ismert műve, az: Ave maris stella.

A *zenepedagógia témakörében* két bemutató tanítást tartottak. Első nap a Budapestről érkezett Kodály Zoltán Kórusiskola 7. osztályosainak szolfézs óráját vezette *Antal Laura*. Második napon a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola tanulóinak tartott órát *Végh Mónika*. A saját korosztályukban kiválóan szereplő tanulók, sok gyakorlati mintával szolgáltak, és bizonyították a továbbképzés fontosságát.

„A beszéd alapú hangképzés” címmel *Veres Györgyné Petrőcz Mária* tartott nagy érdeklődésre számot tartó előadást, hiszen karvezetők és tanárok részére sarkalatos kérdés a hangképzés, mindig lehet újat hallani és tanulni, különösen ilyen alkalommal amikor a jelenlévők is végezhetik a mozgással egybekötött gyakorlatokat, ami nem csak a gyerekeknek, de felnőtteknek is örömet okoz. Jelenleg a veszprémi zeneiskola tanárának zenei gyökerei Debrecenhez kötődnek. Itt végezte tanulmányait, énekelt Szesztay Zsolt kórusában, majd évekig volt annak hangképző tanára. Befejezésül emlékezve a karnagyra, idézte szavait: „Ne sajnáljuk az időt a beéneklésre”.

A közismereti iskolák csekély óraszama miatt az általános, minden gyermekre kiható zenei hatás sajnálatos módon nem érvényesülhet a kodályi-elvek alapján, valódi erejében. A zeneiskolák vállalják a zenei műveltség fejlesztésének fontos szerepét. A Szimpóziumon minden esztendőben jelentős létszámban vesznek részt a zeneiskolák tanárai, ezt tapasztaltuk most is, amikor „Zeneiskolai zeneismeret-tanítás új keretei és tartalma” címen *Papp Károlyné* és *Spiegel Marianna* előadását hallgattuk.

A nagyfokú érdeklődés ugyancsak érvényesült a szimpózium záró-programjában szereplő „Szekciós tanácskozások” során, amikor a három különböző csoportban – ének-zenetanári, zeneiskolai, szakközépiskolai és főiskolai, *Herboly Ildikó*, *Spiegel Marianna*, *S. Szabó Márta* vezetésével – fejthették ki egyéni véleményüket, meghallgatva mások tapasztalati tanácsát.

A szombat délutáni program sok szép meglepetést tartogatott. A művészeti ágak harmonikus találkozásának különös lehetőségét tárta a hallgatóság elé „Sárkányfogak” címmel *Szőnyi Erzsébet*.

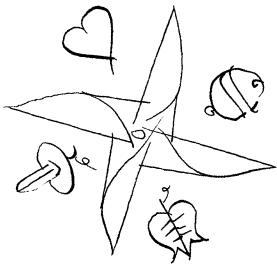
Néhány éve jelent meg *Szepesi Attila* Sárkányfogak című verseskötete *Gerzson Pál* rajzaival. A költő négy soros versei egy-egy témát, hangulatot fejeznek ki, a hozzájuk fűződő grafikák képzőművészetben foglalják össze a költő gondolatait. Egy oldal egy verse ihlették – egy oldalas – miniatűr zongorakompozíciókra a zeneszerzőt. 52 miniatűr készült el, ebből a Szimpózium műsorában 29 került bemutatásra. *Szőnyi Erzsébet* olvasta föl a verset, és *Nagy Márta* remek zongorajátéka illusztrálta a zenei hatást.

A kivetítón jelentek meg a rajzok, a rendezvény technikai virtuóza *Nagy Zoltán Viktor* közreműködésével. Ezek közül közlünk néhányat.

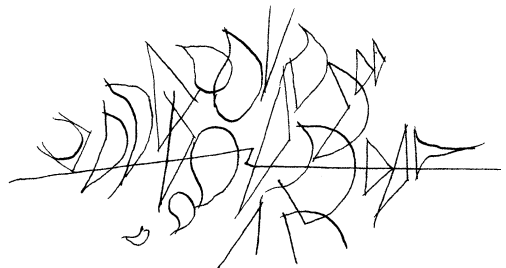
ÉVSZAKOK

Titkon a hunyor kivírít.
A búzakalász kipereg.
Erdőre eső csöpörög.
Felhőben varjú kavargog.

VONÓSNÉGYES

Hegedű: asszony-álmu hang.
Mint titkos szárny, surrog a társa.
Aláhulló kövek: a brácsa.
Gordonka: elsüllyedt harang.

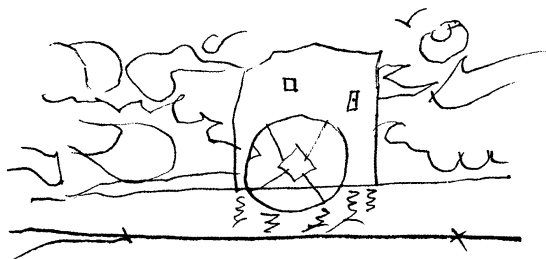
MÁLINKÓ

Nézi magát a víztükörben
Pán aranytollú madara.
Lomb rejtékén szikrázó ékkő.
Szárnyas, eleven fuvola.

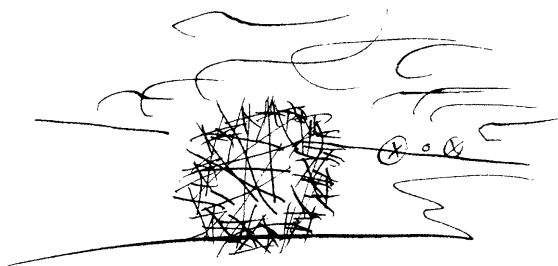
VIZIMALOM

Fala omlik, teteje rogyant,
lapátjai sorsa betellett.
Mégis, ha zúg az éji szél,
a futó habon kelepelget.

ÖRDÖGSZEKÉR

A légben ökörnyal lobog.
Ezüst csillám. Viszi a szél.
A pusztában kórok gubanca:
iramlik az ördögszekér.

A nagy tetszéssel fogadott különleges előadást követően a hallgatóság egy rövid aktív éneklés részese lehetett *Czifra János* vezetésével, felkészülve a következő nagy programra.

Hangverseny

Bárdos Lajos és Daróczy Bárdos Tamás műveiből

Orgonaszóval indult a hangverseny, Bárdos Lajos műve az „Engesztelő ének” szólalt meg *Ablonczy Bertalan* előadásában. A színpadon felsorakozott nagylétszámú *Szivárvány Gyermekkar*, Bárdos Lajos „Kicsinyek kórusából” három bicinium, és a „Négy földrész – Anyóka” hangulatos játékaival, csengő énekével mutatkozott be. Folytatva műsorukat Daróczy Bárdos Tamás: „Fürjecském” dalaival, *Deli Gabriella* vezényletével, őszinte örömet szereztek a hallgatóságnak. Zongorán közreműködött *Bojti Eszter*.

Nagy Márta zongoraművésznő, a budapesti Weiner Leó Zeneművészeti Szakközépiskola tanára, Bárdos Lajos kevésbé ismert, ifjúkorában komponált kétciklusú „Zongoradarabok” 2. sorozatából 7 kis művet szólaltatott meg. Majd Daróczy Bárdos Tamás: „Csángó maszkos tánc” – fuvalóra és zongorára írott művét adták elő, *Szalkay Olga* közreműködésével. Ennek ősbemutatója egy évvel ezelőtt volt Budapesten a „vörösizap” károsltjainak javára tartott hangversenyen.

A kamarazenét követően ünnepélyes tartással vonult be a *Debreceni Kollégiumi Kántus*. Karnagyuk pedig a mikrofon elé lépett és a Bárdos évfordulók alkalmából mondta el zenetörténeti jelentőségű köszöntőjét:

Berkesi Sándor

Bárdos évfordulók

Tisztelt Hallgatóim!

Idei szimpóziumunknak a Bárdos család kettős évfordulója ad kiemelt fontosságot. **25 éve hunyt el Bárdos Lajos Tanár Úr**, és idén **80 esztendő**s **Daróci Bárdos Tamás Tanár Úr**.

Az eddigi 25 találkozó megkísérelte áttekinteni *Bárdos Lajos* hallatlanul gazdag, sokoldalú, a kortársaira és az utókorra nagy hatást gyakorló életművét. Ezek a rögzített programok hozzáférhetőek bárki számára, így arra gondoltam, hogy megemlékezésem néhány személyes élményem megemlézése lesz, amelyeket mindig szeretettel őrizni fogok.

A Tanár Úrhoz kötődő első emlékeim között tartom számon azt a Budapest Kálvin téri református templombeli Kántus koncertet 1970-ben, amelyen személyes jelenlétével tisztelt meg bennünket, s amely után néhány nappal postán több vegyeskari műve érkezett. Köztük volt az az 1956 tavaszán komponált *Jeremiás próféta imádsága*, amelyet a Kántussal is és a Partiumi vegyeskarral is számtalan koncerten, versenyen énekelhettünk itthon, határainkon túl, és távoli országokban.

A Református Kollégium híres diákjának, Ady Endrének 100. születésnapjára ősi iskolánk nem mindennapi ajándékot kapott Tanár Úrtól: Az *Úr érkezése* című vegyeskart, amelyet ma is hallhatnak a tisztelt jelenlévők.

1978 nyarán Tanár Úr eljött, hogy meglátogassa a Kollégiumunkban éppen akkor zajló kántorképző tanfolyamot. Kértem, mondja el nekünk a Vigiliában közvetlenül azelőtt megjelent, *Bartók és az istenhit* című előadását. Akik hallhattuk tanúsíthattuk, hogy a történelmi miliőben nem mindennapi eseménynek lehettünk részesei. Néhány hétre rá kérésemre a Bartók 3. zongoraverseny korálját Balássy László szövegével ének-orgona formában *Bartók Béla Békefohásza* címmel elkészítette a Kántusnak dedikálva a kompozíciót.

Tudomásom szerint utolsó kórusműve a 80 éves Gárdonyi Zoltánt köszöntő, Kalocsay Ferenc felkérésére készített, 42. zsoltárparafraízisra komponált *Tiszta patakod partjainál* című vegyeskara. A rendhagyó születésnapi ajándék nagy örömet szerzett Gárdonyi Zoltánnak. Ma is megemlékezve gondolok rá, hogy amikor a művet a Nagytemplomban a Kántussal bemutattuk, már mind a ketten elmentek a minden élők útján.

Mindannyian tudjuk, hogy Tanár Úr sokoldalú műveltsége mellett a tréfának, az anekdotázásnak is mestere volt. Egy ízben, még a diktatúra

idején a debreceni napilapban egy ünnepi politikai esemény beszámolójában telitalálatos sajtóhiba csúszott be. Elküldvén Tanár Úrnak, postafordultával ajándék partitúrát kaptam tőle cserébe.

Szívesen fogadta el a meghívást az augusztusonként Tahiban megrendezett egyházzenei hétre, ahonnan egy ízben előadása után autóval vittük hazafelé. Ma is előttem vannak gesztusai, szinte hallok férfiasan mély beszédtonusát, ahogy mesélt. Fiatal tanárként küldték ki őt óralátogatásra egy pesti külvárosi iskolába. Idős tanárnő tartotta az énekórát, kezdetben még viszonylag konszolidált fegyelmi szituációban. Látván a barátságos vendégeket a gyerekek fegyelme egyre lazult, és az oldott hangulat egyre fokozódott. Hamarosan eljött az idő, amikor a tanárnő már úgy érezte, meg kell szólalnia. A harmónium tetején egy rojtosra püfölt pálcával csapkodott, miközben igyekezett túlkiaábnálni a harsány alapszívajt „Csend legyen, csend legyen, ilyen zajban nem tudok fegyelmezni!”

Itt szeretném megköszönni Bárdos Ágotának és Ittész Mihálynak a bennünket ért megtiszteltetést, hogy a nemrég előkerült *Első népdalrapszódia* ösbemutatóját a Kántusra bízta.

És most szeretnék *Daróci Bárdos Tamás* Tanár Úr felé fordulni néhány méltató és köszöntő mondatral.

Zenei indíttatását természetesen a családtól kapta negyedik gyermekként. 8 év csellótanulás után a Zeneakadémián Szervánszky Endre növendéke lett. Már a tanulmányi éve alatt elkötelezte magát a népzenevel, néptáncsal. A diploma megszerzése után 3 év szolfézstanítás következett, aztán a Duna, a Budapest táncgyűtteseknél, majd 1971-től 20 évig a Magyar Állami Népi Együttesnél volt zenekarvezető karmester. Ezekben az években termékeny zeneszerzői munkásságról számolhatunk be. Készültek néptánciskisíretek, táncjátékok, táncdrámák, rajzfilmzenék, musicalek, tévéjátékok, kórusművek. 1990 óta a Weiner Leó Szakközépiskola tanára, és mellette nagyszerű kompozíciók, elsőrenden kórusművek zeneszerzője.

Amikor Bárdos Lajos halála után hamarosan megalakult a Bárdos Társaság, emlékezetem szerint kedves Tanár Úr elmondta egy gyermekkori élményedet. A háborús időkben a Mártírok útján a lakások ablakából kinézve megláttál jönni egy katonai alakulatot odaszóltál édesapádnak: „Nézd Apu, megint egy család!” És akkor megilletődve, rámutatva a frissen szerveződött Társaságra mondtad: „Nézd Apu, megint egy család!” Nézd, drága Tanár Úr, megint egy család van együtt újra idén is itt Debrecenben, akik köszöntünk 80. születésnapodon, megköszönve a tőled kapott ajándékokat, őszinte szívvel kívánva további sok alkotó esztendőt. Az Úristen tartson meg egészségben, gyönyörködj sokáig 7 gyermekedben, 12 unokádban. Éltesse, szeressen Isten sokáig!

A Kántus műsorán előadott művek: Bárdos Lajos – Ady Endre: Az Úr érkezése, és az 1954-ben komponált *Első népdalrapszódia*. A művek előadásában a meghatott magábaszállás, majd a győzelmes harsogó öröm

gyönyörű harmóniája egyesült. Az őszinte vidám hangulatot Daróci Bárdos Tamás: *Ucca, ucca* c. kórusműve képviselte. Vezényelt: *Berkesi Sándor*.

*

A hagyományörzés és az újítás szellemében, évről-évre változatos 3 napos program keretében mindig hangsúlyos helyet kap a következő műsor:

Hangverseny kortárs magyar szerzők kórusműveiből

Közreműködtek: Bárdos Lajos Leánykar, karnagy: *Ordasi Péter*; Cantemus Gyermekkar, karnagy: *Szabó Dénes*; Ady Endre Gimnázium Leánykara, karnagy: *Kerekes Rita*. A szépen összeállított művek szerzői (körülbelüli sorrendben) Mohay Miklós, Pászti Miklós, Gyöngyösi Levente, Kocsár Miklós, Orbán György, Gárdonyi Zoltán, Petrovics Emil, Tóth Péter, Zombola Péter, Sebők Péter.

Ez alkalomból ismét hivatkozunk a Budapesti Nemzetközi Kórusverseny Gála hangversenyre, ahol a debreceni Ady Endre Gimnázium kategória győztes Kórusa dicsőre méltóan szerepelt *Kerekes Rita* vezetésével.

Szesztay Zsolt Emlékdíj

E hangversenyen került átadásra immáron harmadízben, *Szesztay Zsolt* tanszékvezető főiskolai tanár, Liszt- és Kodály-díjas karnagy emlékére alapított Emlékdíj. *Szesztay Zsolt* 1974-től 2007-ig a debreceni zeneművészeti képzés, kórusművészet és zenei élet meghatározó alakja volt. Tanári és művészi tevékenységével jelentősen hozzájárult a magyarországi szolfézs- és zeneelmélet-tanítás megújításához, e szakterület magas színvonalú tanár- és karvezetőképzéséhez és a magyar kórusművészet európai elismertségének erősítéséhez

Az emlékére alapított díjat ezért a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának az a hallgatója kaphatja, aki *Szesztay Zsolt* szakterületén, kiemelkedő teljesítményt nyújt, valamint általános tanulmányi eredménye, a zenei, illetve zenetanári pályára való felkészülése példaértékű. A díj minden évben egyszer kerül átadásra a *Szesztay Zsolt* által alapított Bárdos Szimpózium ünnepi hangversenyén. A díj odaítéléséről – tanszéki véleményalkotást és javaslattételt követően – a Zeneművészeti Kar Tanácsa és a díj alapítója *Szesztay Zsoltné*, illetve családjának képviselője dönt.

A díj nyertese ez évben **Héjja Bella**, a DE Zeneművészeti Kar zeneismeret-tanári mesterképzésnek, egyben a budapesti Zeneakadémia népiének szakának hallgatója.

Az Emlékdíjat – Bögös Loránd kispasztikáját és az ezzel járó elismerő oklevelet – *Szesztay Zsoltné* adta át.

Ifjú karvezetők versenye

A Bárdos Szimpóziium keretein belül első ízben megrendezésre került Ifjú Karvezetők Versenyén 16 versenyző vett részt, az ország különböző felsőoktatási intézményeinek képviselőitében. A verseny két kategóriában folyt:

A/kategória: BA főiskolai hallgatóknak

B/kategória: MA egyetemi hallgatóknak

Részletes tájékoztatásra itt sajnos nem vállalkozhatunk, de felsoroljuk az intézményeket ahonnan a hallgatók érkeztek: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem-Budapest; Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar; ELTE BTK Zenei Tanszék-Budapest; Nagyvárad Állami Egyetem; EKF Eger; Nyíregyházi Főiskola.

A versenyen közreműködött az *Ady Endre Gimnázium Leánykara* (vezetője: Kerekes Rita) és a *Debreceni Kodály Kórus* (vezetője.: Pad Zoltán).

A zsűri elnöke *Rozgonyi Éva* Liszt-díjas karnagy volt (Szeged), tagjai pedig *Czifra János* dómkarnagy (Salzburg) és *Tóth Péter* Erkel-díjas zeneszerző (Budapest).

Az elődöntőt szombaton, a döntőt vasárnap délelőtt tartották. A zsűri döntését követte az Eredményhirdetés, mely egyúttal sok különdíj átadását jelentette. A jól felkészült hallgatók megérdemelt sikere pozitív kicsengését erősítette a Szimpóziium zárásának mely az idei Liszt-év sokszínű, tartalmas programjával örvendeztette meg résztvevőit.

Ezúttal is őszinte köszönetünket kívánjuk kifejezni mindazoknak akik a felkészülésben és kifogástalan rendezésben közreműködtek. További jó erőt és energiát kívánunk a következő évi találkozásig.

Márkusné Natter-Nád Klára

A Kecskeméti Cantus Nobilis Kórus jubileuma

Eseményekkel teli esztendőnek ígérkezik 2011 a Kecskeméti Cantus Nobilis Kórus és karnagya, Laczkó János számára. Az 1961-ben *Kecskeméti Pedagógus Énekkar* néven alakult együttes fennállásának 50. évfordulóját ünnepli.

Tagjai kezdetben jelentős részben pedagógusok, valamint azok hozzátartozói, ismerősei, barátai voltak. Több alkalommal szerepeltek pedagógusnapi ünnepségeken, a város kulturális rendezvényein. Ma már a pedagógusok mellett jogászok, egészségügyi dolgozók, vállalkozók és diákok is aktív tagjai az énekes közösségnek. Az énekkart megalakulása óta olyan neves karnagyok vezették, mint *Ádám József*, *Vörös János* és *Erdei Péter*, akinek közel harminc éves irányítása alatt a kórus Magyarország egyik vezető amatőr kórusa lett.

Laczko János 1995 óta tagja az együttesnek s 2005 óta vette át mestertől, Erdei Pétertől a karnagyi stafétabotot. Az ötven év krónikájából kiderül, hogy a közel ötszáz kórustag több száz hangversenyt adott, és nagyon sok felvételt készített, két önálló lemeze és több CD-je jelent meg.

A Kecskeméti Tavasz Fesztiválon, Halottak Napi koncerteken és a decemberi Kodály-évfordulós ünnepeken kívül jótékonyági hangversenyeken énekeltek iskolák és rászorulóknak javára. A Pedagógus Énekkar olyan útjelzőket tett le a város zenekultúrájában, amelyre ma is építeni lehet és építeni érdemes. Nemcsak Kecskeméten, hanem Magyarországon és Európa szinte valamennyi országában képviselték a magyar kórus-

kultúrát. Kodály Zoltán művei mellett több kortárs magyar szerző (Szönyi Erzsébet, Petrovics Emil, Kocsár Miklós, Durkó Zsolt, Orbán György, Vajda János) művét mutatták be, emellett számos külföldi kompozíció magyarországi ősbemutatója is a kórus nevéhez fűződik.

Emlékezetes hangversenyek színezik a krónika palettáját kezdve a madrigálokkal, Vivaldi Gloriájával. Bach kantátái, miséi, a János-passió, a Magnificat, Mozart Requiemje, Händel Messiása és természetesen Kodály Zoltán nagy oratorikus művei mind sikeres és melegséggel teli pillanatok idéznek az énekkar életében.

Az együttes 2007-ben vette fel a *Kecskeméti Cantus Nobilis Kórus* nevet. Ma is hetente 2x2 órát próbál, kedden és csütörtökön a magas színvonalú előadások reményében. Maradt az igényes műsorválasztás, a lelkiismeretes, kemény munka, a megbízhatóság, a példaértékű kóruséneklés és együttzenélés. Komoly figyelmet fordít a közösség a hagyományok ápolására. Együtt ünnepel karácsonykor, farsangi és évzáró összejöveteleket tart. Mindazokat, akik eltöltöttek 15 évet az énekkarban, „Örökös tag”-jává fogadja a kórus. Jelenleg 17 aktív Örökös tagja van, köztük többen olyanok, akik már 25, sőt 30 éve erősítik szőlőmukat.

A Kecskeméti Cantus Nobilis Kórus az 50 éves jubileumra két nagyszabású koncerttel, emlékeket idéző kisfilmmel, évkönyv kiadásával (2 CD melléklet) és kórustörténeti kiállítással készül.

Első jubileumi koncertje a Kecskeméti Tavasz Fesztivál nyitó hangversenye, s egyben az énekkar minősítő hangversenye is volt. Dr. Nemes László Norbert, a Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet igazgatója egy-

kori kórustagként emlékezett, s mondott ünnepi köszöntőt. Nagy megtiszteltetés volt, hogy a koncert védnökségét Kodály Zoltánné és Szőnyi Erzsébet is elvállalta. A közönség őszinte tapsal fogadta az énekeseket, soraiban Erdei Péter biztatta egykori kórusát, és visszamosolyogtak hajdani kórustagok is. A jubileumi műsor kemény erőpróba elé állította mind az együttest, mind karnagyát. Vajda János erre az alkalomra írt művét (Punctum finale / Arany János) a koncert záró számaként adták elő nagy igyekezettel és szeretettel. Az igényesen összeállított és magas színvonalon előadott műsorral az énekkar a *Hangversenykórus minősítést* kapta meg, mellyel bizonyították, hogy töretlenül képesek tartani a hosszú évek munkájával kialakított magas mércét, mellyel a magyar kóruskultúrát méltó módon képviselik oly hosszú ideje itthon és külföldön egyaránt.

A következő ünnepi koncertre 2011 novemberében kerül sor az egykori és jelenlegi kórustagok együttes részvételével. Bach Magnificat-ját Laczkó János, majd Kodály Zoltán Budavári Te Deum-át Erdei Péter vezényli. Az eseményen az énekkar együtt ünnepel a 45 éves Kecskeméti Szimfonikus Zenekarral.

Laczkó János

Köszöntő

A Kecskeméti Tavasz Fesztivál nyitó koncertjén 2011. március 16-án
Dr. Nemes László Norbert, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem
Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet Igazgatója köszöntötte
A Kecskeméti Cantus Nobilis Kórust

Tisztelt Közönség, Ünneplő Kórustagok!

Ma nem egy egyszerű születésnapi hangversenyre gyűltünk össze, hanem egy ünnepi évadnyitó rendezvényére, amely jelentőségénél fogva egyben a 26. Kecskeméti Tavasz Fesztivál nyitóhangversenye is. Annak a Fesztiválnak, amely több mint két évtizede az egyik legrangosabb tavaszváró/tavaszyitó kulturális eseménye Kecskemét város és Bács-Kiskun Megye mindennapjainak.

Amikor Laczkó János karnagy úr felkért arra, hogy szóljak néhány szót az ünnepi koncert megkezdése előtt, boldogan mondtam azonnali igent, hiszen a szép, közösségi élmények mellett életem talán legjelentősebb eseménye fűz az együtteshez.

A Zeneakadémia zenepedagógia és karvezetés szakos hallgatójaként három éven keresztül jártam haza Kecskemétre kedden és csütörtökön esténként, hogy az akkor még PedKar próbáin jelen tudjak lenni. Zeneakadémiai diplomahangversenyemen, a Nagyteremben, az akkor még Erdei Péter vezette kórus működött közre. Két hatszólamú angol anthemet énekelték az én vezénylésem alatt. Az egyik közülük éppen az a Sing joyfully (W. Byrd), amelyet a mai koncert nyitódarabjaként hallhatunk. Ez 20 évvel ezelőtt történt. Vannak a színpadon sokan olyanok, akik talán emlékeznek még erre az eseményre.

A honlapon ott szerepelek a volt kórustagok névsorában, amely egyébként összesen 424 főt számlál, a nevem a 279. helyen olvasható. Ennek a 279. kórustagnak a zenei karrierje indult el azzal a diploma hangversennyel, amely életének egyik piros betűs dátuma azóta is.

Eddig tart az én nézőpontom. Bocsánat a túlságosan szubjektív kezdesért. A kórus életének ennél sokkal jelentősebb eseményeiről kell megemlékezni e jeles évfordulón. Hiszen az „én” zeneakadémiai fellépésem csak egy, az együttes életében biztosan csak egy apró, szinte jelentéktelen esemény volt. Felsorolni is lehetetlen egy ilyen megnyitó beszéd keretében azon több száz hazai és nemzetközi koncertnek, a számos hangfelvételnek és koncertturnénak az emlékét, amelyen az együttes korábbi és jelenlegi karnagyaival fellépett. Nem is igyekszem megkísérelni, pedig nagy a kísértés Johann Sebastian Bach és az észti Arvo Pärt János passiója közötti szívárványos ívet megrajzolni. Miközben az elmúlt évtizedekben egy városi amatőr együttesből egy igen elismert, csupa nagybetűvel írt KÓRUSSÁ vált, a magyar és európai kórusművészet legtekélyesebb gyöngyszemeit mutatták be hangversenyeiken.

A felsorolások, adatok helyett inkább arról szólnék, hogy a Cantus Nobilis Laczkó János vezetésével, illetve elődje a Kecskeméti Pedagógus Kórus Erdei Péter vezetése alatt bennem mindig azt a meggyőződést erősítette és erősíti, hogy az emberi énekhang és a szép közös éneklés nem más, mint a zenei-művészi kifejezés egyik legcsodálatosabb formája. Ennek a kecskeméti együttesnek az énekkari kultúrája a legkiválóbbakéhoz hasonlítható: jellemző rá a hangzás kifinomultsága, differenciáltsága, az intonáció tisztasága, az előadás stílusbeli árnyaltsága, minden érzelgősség nélküli érzelmi fűtöttsége. A kórustagok a magasrendű esztétikai élmények mellett mással is megjutalmazták hallgatóikat. Előadásukból árad az együtténeklés, az összetartozás élményéből fakadó öröm, az a közösségi tudat, amely évtizedek óta összetartja a tagokat az igen komoly, elmélyült zenei munkával töltött hétköznapokban is. A kedd és csütörtök esti kóruspróbára az élet minden területéről érkezők, sokszor számtalan konfliktus terheit hordozva a vállukon átadják magukat a közös muzsikálás éltető, boldogító, tisztító erejének.

Az Erzsébet-kori angol szerző William Byrd, a 81. zsoltár szövegére komponált művének nyitó szópárja egyben mottója is lehetne a mai koncertnek. „Sing joyfully” - Énekeljete boldogan! Kívánom kedves kórustagok, kedves János, hogy hosszú évekig énekeljete boldogan mindannyiunk örömeire!

Isten éltesse a Cantus Nobilis kórust még nagyon sokáig!

Húsz éves a Lavotta Alapítvány

A ZENEKULTÚRA MECÉNÁSA

Létrejötté óta talán elegendő idő eltelt ahhoz, hogy a kezdetet érdemes újra felidézni, azt a reményteljes időszakot, amikor az oly hosszúra nyúlt kényszerszünet után a frissen jött intézményi szabadság, a polgárok szabad gondolata s akarata maradandó, nemes tettekben is megnyilvánulhatott. Ilyen kegyelmi állapot volt 1989-ben a sátoraljaújhelyi zeneiskola – a Tállyán nyugvó verbunkos-szerző, hegedűvirtuóz, az első színházi karmester, házitanító Lavotta János – névválasztása. A Lavotta-dombormű előtt – az áldott emlékű Lavotta Géza faragta fából – Lukin László által elmondott avató beszéd, valamint a zeneiskola vonósnéai közreműködésével először felszendülő Lavotta F-dúr verbunkosa egyúttal a Lavotta-kutatás¹ új fejezetének kezdetét jelentette.

LAVOTTA JÁNOS-DÍJ

Kezdetben vala a díj. A történeti hűséghez hozzá tartozik, hogy e dolgozat írója a zeneiskola tantestületének Lavotta János-díj létrehozását javasolta 1990-ben. Ugyanis van valami együtt érző rokonszenvet keltő abban, ahogy Lavotta jó három évtizeden át házitanítóskodott. A Hegyközben, Bodrogekben, Hegyalján oktató zenetanár, muzsikus feladata alapvetően ma sem változott: a hangszeres oktatás iránti igényeknek, továbbá a szép muzsikára éhes közönség elvárásainak kell megfelelnie. S hogy a szándékot rögtön tett kövesse, egy e céllal rendezett brácsa-est² bevétele jelentette azt a vonzerőt, amelyhez később számos zempléni, abaúji önkormányzat, művelődési intézmény, neves művész és magánszemély csatlakozott. Az így létrejött Lavotta János-díj évenkénti odaítélés feltételei méltóak a

¹ Zemlénben mindenképpen beszélhetünk akár mozgalomról is, ahogy azt Abaúj egyszemélyes zenei intézménye, Bakonyi Béla nevezte

² Kovács Gáborné zongoratanárnő volt Dombóvári János lelkes partnere

³ Az alapító okirat szerint a „történelmi Zemlén- és Abaúj városaiban, falvaiban működő zeneművészek, zeneiskolai tanárok, kórusvezetők, kántorok, e táj kultúrájának gyarapításáért fáradozók kitartó, magas színvonalú, művészi munkájának-, továbbá Lavotta János életművét kutató, népszerűsítő, hagyományt teremtő és ápoló tudományos tevékenységet” szándékozik elismerni. A díj tartozéka egy bronzplakett díszdobozban (Borsi Antal munkája), valamint a Csótó László tervezte díszoklevél.

névadóhoz.³ Egy díj értékét elsősorban a jutalmazottak köre, az elvégzett feladat nagysága, a művészi teljesítmény határozza meg. A Lavotta János-díjat eddig tizennyolc alkalommal ítélte oda a kuratórium.⁴

ZENEI ALAPÍTVÁNY SZÜLETIK

A Lavotta Alapítvány létrejöttekor 1991-ben az első bejegyzett civil szervezet volt a hajdani megyeszékhelyen, a tartalom szerint pedig máig egyetlen alapítvány a térségben, amely díjat is adományoz. Az alapítvány tiszteletbeli elnöke az iskolás éveit Abaujszántón töltő, s közel három évtizede Cremonában hegedűkészítő műhelyt, iskolát létrehozó Kónya István professzor. A kuratórium⁵ elsődleges feladatának tekinti a névadó életének kutatását, megismertetését, műveinek összegyűjtését, népszerűsítését, a Lavotta János Kamarazenekar támogatásán keresztül a térség zenei közművelődésének gazdagítását, valamint a felsőfokú zenei tanulmányokat folytató fiatalok segítségét. Utóbbiak részére odaítélhető támogatás a Cremonából, Kónya István hegedűkészítő műhelyéből származó *mesterhegedű* (1994), továbbá *mesterbrácsa* (2000). A felbecsülhetetlen értékű hangszereket – ösztöndíjként – a térség fiatal muzikusai kapják felsőfokú hangszeres tanulmányaik idejére.

Milliókban is mérhető mindazon eszmei érték, amelyet az alapítvány a húsz év során megalkotott.⁶

⁴ 1991: Dr.Máczy Gyuláné hegedűtanár; 1992: Asztalos Béláné zongoraművész-tanár (posztumusz); 1993: Bakonyi Béla karnagy, énektanár, zenei közíró – Abaujszántó; 1994: Dombóvári János hegedűtanár, iskolaigazgató, művészeti vezető, a Lavotta Jánosról szóló monográfia szerzője; 1995: Zempléni Kamarazenekar, az első Lavotta-CD közreműködője; 1996: Scholz Jenő Alapítvány – Szerencs; 1997: Csehi Ferenc zenetanár, karnagy, iskolaigazgató – Sárospatak; 1998: Ujj Viktor Géza zenetanár, iskolaigazgató, karnagy, zeneszerző – Miskolc; 1999: Fridl András zenetanár (posztumusz) – Sárospatak; 2000: Lukin László középiskolai énektanár, karnagy, zenetörténész – Budapest; 2001: Rolla János hegedűművész, koncertmester – Budapest; 2002: Dr.Domokos Mária zenetörténész – Budapest; 2003: Fehérné Sulyok Éva gondolkodó, igazgató-helyettes, tanszakvezető; 2004: Molnár Pál karmester, zeneszerző – Rastatt (D); 2005: Dr.Papp Géza zenetörténész – Budapest; 2006: Szatmári György karnagy; 2007: Dr. Bónis Ferenc zenetörténész – Budapest; 2009: Scholz Péter karmester, zenetörténész – Hollandia

⁵ Tagjai: Csótó László, Dombóvári János, Fehérné Sulyok Éva, Kaposvári Györgyné, Kovácsné Czingili Ágnes, Rusznák Miklósné, †Lavotta Géza, †Lukin László

⁶ 1989: Lavotta fa-domborműve a művészeti iskolában, valamint 1994-ben felállított köztéri mellszobra, mindkettő Lavotta Géza szobrászművész munkája; Dombóvári János Lavottáról szóló, 1994-ben megjelent monográfiája; Kiss György Munkácsy-díjas művész Lavotta bronz-domborműve Tállyán, a gyulai Erkel Ferenc Társaság adományozta 2002-ben; Lavotta-emlékszoba kialakítása Tállyán; Lavottának és kortársainak verbunkosait hallhatóvá tevő Magyar Verbunkos Zene CD-sorozat hat darabja (1995, 2000, 2004, 2005, 2006, 2010); a Lavotta János Kamarazenekar reformkori egyenruhájának elkészítése 2003-ban

ZENETUDOMÁNYI KONFERENCIÁK

Az alapítvány **Lavotta János halálának 170. évfordulója** emlékére szervezte első tudományos ülését 1990-ben. Sátoraljaújhelyen a felújított Kazinczy Ferenc Múzeumban Legány Dezső, Domokos Mária, valamint Dombóvári János olvasták fel dolgozataikat, mindeközben pedig az akkor alakuló Zempléni Kamarazenekar eleven Lavotta-muzsikát játszott. Az 1994-ben, a névadó születésének 230. évfordulója tiszteletére országos megemlékezés volt Sátoraljaújhelyen, Tállyán, valamint a szülőhelyen, a Pozsonyvármegyei Pusztafedemesen (Pusté U'lyany). A jeles szakemberek, közéleti személyek által alkotott Lavotta Emlékbizottság két védnöke: Farkas Ferenc Kossuth-díjas zeneszerző és Katona Tamás, a Miniszterelnöki Hivatal akkori államtitkára, maguk is részt vettek az ünnepségeken. Rajtuk kívül négy évtized után haza látogatott Lavotha Elemér csellóművész, a stockholmi Zeneakadémia tanára, Kónya István (hegedűkészítő édesapjával) Cremonából, valamint a vendégek között volt Glasa Milos Pusztafedemes polgármestere. A hazai megemlékezés a Zempléni Kamarazenekar fellépéseivel – Sunyovszky Sylvia meghívására – a pozsonyi Magyar Házban, majd Pusztafedemesen folytatódott. A pozsonyi Magyar Nagykövetség erre az alkalomra egy fekete márványtáblát vésetett, amely magyar és szlovák nyelven hirdette: itt született a verbunkos-zene úttörője, Lavotta János. A Meciar-évek azonban nem kedveztek a tábla ünnepélyes leleplezésének. Ez máig adóssága a pusztafedemesi önkormányzatnak, talán majd 2014-ben, a hegedűvirtuóz születésének 250. évfordulóján erre is sor kerülhet.

A magyar millennium éve alkalmat adott arra is, hogy a lemezkiadáson túl ismét zenetudományi konferencia segítségével tekintse át a tudomány a **Lavottával és korával** kapcsolatos kutatások legújabb eredményeit.

Lavotta János halálának 180. évfordulója alkalmából Sátoraljaújhelyen és Tállyán rendezett tudományos ülésen neves előadók⁷ idézték a magyar zenei romantika századát. A kiemelkedő eseményt Legány Dénes zongorajátéka, valamint Réti Zoltán festőművész kiállítása tette még élményszerűbbé.

Lavotta János születésének 240. évfordulója minden eddiginél gazdagabb megemlékezés jegyében telt, amely rendezvénysorozat a III. Lavotta Napok keretében zajlott 2004-ben. A Magyar Rádió népszerű *Ki nyerre ma?* játéka sokadik alkalommal a Lavotta-házból, majd ugyanitt Réti Zoltán Balassi illusztrációinak kiállítása, Nagy Péter Liszt-játéka csupán remek felvezetője volt a zenetudományi konferenciának, amelynek a 60 éves Rolla János hegedűművész volt a díszvendége. A világhírű muzsikus a sátoraljaújhelyi közönséget megajándékozta, a J.S.Bach kéthege-dűs versenyművében közreműködő Lavotta János Kamarazenekart pedig kitüntette nemes hangú, elegáns hegedülésével.

⁷ Barsi Ernő, Domokos Mária, Dombóvári János, Papp Géza, Pethő Csilla, Réti Zoltán

A **Lavotta és kora** címmel Sátoraljaújhelyen és Tállyán megrendezett konferencia hat előadója⁸ a 19. század magyar zenéjéről eddig alkotott képet további adatokkal, figyelemre méltó gondolatokkal, következtetésekkel gyarapította.

Már történt utalás arra, hogy az alapítvány milyen szívélyes kapcsolatot ápol a magyar zeneszerzők doyenjével, amely egyebek mellett abban is megnyilvánult, hogy **Farkas Ferenc** a Lavottiana fúvósötös szólamait, valamint a Lavotta-szvit partitúrájának szerzői példányát a kamarazene-karnak ajándékozta. Mi sem természetesebb, hogy a negyedik konferenciát 2006-ban a szervezők – születésének centenáriuma alkalmából – Farkas Ferenc emlékének szentelték. A két napos zenetudományi ülés előadásait⁹ a Lavotta János Szimfonikus Zenekar és a sárospataki kórusok (Gaudium Musici, Művelődés Háza Vegyeskara) emlékhangversenye zárta.

Az V. Lavotta Napok program-sorozatát 2007-ben a zeneiskola volt növendéke, az olasz, majd belga ösztöndíjas Csoma Gábor gitár-estje vezette be a Lavotta-házban. Az ugyancsak két napos zenetudományi konferencia előadóí¹⁰ **A dal a magyar lélek székely kapuja** címmel **Kodály Zoltán** munkásságáról értekeztek. A rendezvény díszvendége a 75 éves Dr. Bónis Ferenc, a MTA doktora, Széchenyi-díjas zenetudós volt, akit egy oldott, élvezetes beszélgetés keretében Fehérné Sulyok Éva szekcióvezető az ünnepelt termékeny történészi munkásságáról faggatott. A konferenciát a Lavotta-szimfonikusok – a Hány János és a Székelyfonó közismert részleteiből összeállított – hangversenye zárta.

⁸ Dombóvári János iskolavezető, Fehér József múzeumigazgató, Tímár Sándor tánc-koreográfus, Bónis Ferenc, Papp Géza, Sziklavári Károly zenetörténészek

⁹ Bónis Ferenc, Dombóvári János, Fehér József, Gombos László, Sziklavári Károly

¹⁰ Bónis Ferenc, Dombóvári János, Eöszé László, Fehér József, Horkay Tamás, Papp Géza, Sziklavári Károly

Nemcsak a gyulai Erkel Ferenc Társaság készült lelkesen névadója születésének bicentenáriumára, de 2010-ben így tettek a Lavotta-intézmények is – alapítvány, kamarazenekar, művészeti iskola, Lavotta-ház –, hogy Lavotta János halálának 190. évfordulójáról méltóképpen megemlékezzenek.

A **Lavotta és kora** címmel megrendezett, ezúttal három napos zenetudományi konferenciának a 75. életévét betöltött Erkel Tibor zongoraművész, a budapesti Zeneakadémia tanára volt a díszvendége. A Lavotta-házban Szamosvölgyi Péter polgármesteri köszöntője után az Erkel-leszármazottal Fehérné Sulyok Éva, a művészeti iskola vezető-helyettese beszélgetett, aki a 19. századi magyar zenetörténetbeli jártasságát felhasználva a hallgatóságot is érdeklő kérdéseket intézett a Magyar Rádió egykori művészeti vezetőjéhez.

Az igazán lebilincselő párbeszédet, valamint a színvonalas estet Kassai István Liszt Ferenc-díjas zongoraművésznak, elsősorban Erkel zongoradarabjaiból, átírataiból összeállított hangversenye teljesítette ki.

A konferencia második napján, a Magyar Nyelv Múzeumában, Széphalmon – Dombóvári János és Szabó Sándor játéka nyomán – a jobbára szakmabelinek nevezhető közönséget Lavotta hegedűduóinak hangjai köszöntötték. A hegedűduók az előadások közti elhangzásukkal a konferencia „zenei kötőanyagának” szerepét töltötték be. A tudományos ülésen végig elnöklő Fehérné Sulyok Éva elsőként Dombóvári János iskolavezetőt szólította előadásának megtartására, aki a magyar hegedűpedagógia számára eddig teljesen ismeretlen Lavotta hegedűduóiról értekezett. Bónis Ferenc, a zenetudományok doktora a nemzeti opera megteremtőjének, a Himnusz zeneköltőjének, a zongoraművész, karmester, a Zeneakadémia igazgató-tanárának, Erkel Ferencnek alakját idézte a bécsi újságok cikkeinek tükrében. Erkel Tibor „Lenau és Liszt Mephistója” címmel a Magyar

Rádió Szimfonikus Zenekarának Grand Prix-díjas lemezfelvételének történetébe avatta be a hallgatókat. Az ebédszünet előtt Rakos Miklós Mozart G-dúr hegedűversenyének verbunkos-motívumait elemezte „Lavotta és kora egy Mozart-kézirat tükrében” című előadásában. Sziklavári Károly dolgozata „Az ezerarcú verbunkos” a címének megfelelően mutatta be a verbunkos-zene gazdagságát, sokszínűségét. A konferencia aznapi előadásait Horkay Tamásnak „Magyaros elemek Schubert életművében” címmel bemutatott frappáns elemzése zárta.

A zenetudományi konferencia vendégeihez az est folyamán a miskolci Borsodi Zenei Társaság autóbusznyi küldöttsége csatlakozott, akik a hazai érdeklődőkkel együtt a Lavotta János Kamarazenekar hangversenyét hallgathatták. Az együttes e jeles alkalommal szinte kötelező verbunkosok (Lavotta, Csermák, Bihari, Rózsavölgyi) előadása mellett tehetséges szólistáinak – Szabó Márta (hegedű), Szekrényesy Béla (gordonka) – közreműködésével W.A.Mozart, ill. J.Haydn versenyművének figyelemre méltó tolmácsolásával vívták ki a szakmai közönség elismerését.

A konferencia harmadik, befejező napján, Tállyán, a házigazda önkormányzat nevében Rencsiné Ágh Márta alpolgármester asszony szívélyesen köszöntötte a Tállyára érkezett tudós vendégeket. Lavotta hegedűduói – ezúttal Szabó Márta és Dombóvári János előadásában – keretet adtak a tállyai tanácskozásnak is. Gombos László a Lavottának emléket állító Hubay-daljátékot elemezte. A „Lavotta szerelme” kilenc alkalommal szerepelt az Operaház műsorán. A darabról elragadtatással nyilatkozott az alig húsz esztendőes Bartók Béla is. Valószínűleg a hely szelleme is inspirálta Fehér József múzeumigazgatót, amikor élvezetes előadásában, ezúttal Kazinczy Ferentől vett példákkal, a borról elmélkedett.

Lavotta János sírjánál Dombóvári János zenetanár tartott emlékbeszédet, amelyet a „maga idejének Orfeussa” a 21. század magyarjainak szánt elképzelt üzenetével zárt:

„Hallgatóként, hegedűsként egyaránt szeressétek a muzsikát! Egymás társai lenni a zenélésben pedig maga a feltétlen felebaráti szeretet egyik vonzó megnyilvánulása. Merítsetek erőt Szigetvár hős népe, valamint a honért fegyvert fogó inszurgensek hazaszeretetéből! Tartsátok meg, zenei anyanyelvként őrizzétek híven a verbunkost, azt a zenét, amely magyarságunk szimbóluma!”

A zenetudományi konferencia zárásaként a résztvevők Lavotta sírmlékén, valamint a feltételezett patika falán lévő domborműnél elhelyezték az emlékezés koszorúit.

Jót – s jól. Ebben áll a Lavotta Alapítvány magas színvonalú teljesítményt díjjal elismerő, zenei életet szervező, Lavotta-kutatást segítő, kamarazenekart fenntartó, a magyar zenetörténetet hangzó anyaggal gyarapító, a helyi társadalom szolidaritását a zenekultúra irányába terelő tevékenysége.

Dombóvári János

Emlékezés Szabó Csaba zeneszerzőre

1936. április 19 – 2003. május 23

Születésének hetvenötödik évfordulója alkalmából emlékezhetünk Szabó Csabára. Erdély szülőtte volt, a Nyárad és Kis-Küküllő vidékén szerezte első, életre szóló népzenei tapasztalatait. Tanulmányait a Marosvásárhelyi Zenei Szakiskolában, Tróznér József növendékeként kezdte, majd a Kolozsvári Konzervatóriumban zeneszerzés és formatanári közvetlen Kodály tanítványai: Jodál Gábor és Jagamas János voltak. Maguk is mesterük példáját állították ta-

nítványuk elé: a zeneszerzői, a tudományos és a pedagógiai munka megvalósításának összhangját. Ennek szellemében élt és dolgozott Szabó Csaba egész élete folyamán.

Az erdélyi magyarság egyik szellemi központjában Marosvásárhelyen kezdte pályáját. Az Állami Székely Népi Együttes karnagya, majd a Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskola zeneelmélet, népzene és beszéd tanára volt, 1963-tól 1987-ig. Ott alkotta meg zömével színpadi, énekari, kamarazenei, szimfonikus zenekari műveit. És ott írta meg első kritikusi-zenetudósi munkáit. Ugyanakkor már a 70-es években aktívan szervezett kórus-találkozókat Erdélyben. Széles körben hirdette Romániai előadásai során a Kodály-módszer jelentőségét, a tanítási gyakorlatban bevált eredményeit. Kapcsolatot tartott neves magyar, karvezetőkkel, akiket több alkalommal meghívott Erdélybe. Ugyancsak állandó kapcsolatot tartott zeneszerzőkkel, így például Bárdos Lajossal akivel több témában is leveleztek, íme megemlítnék egy rövid idézetet: „Alkalmam volt áttanulmányozni Szabó Csaba 'Ötfokú hangsorok a magyar népzeneben' c. kéziratát. A mű páratlan alaposággal méri fel és rendszerezi a címben jelzett kérdéshalmazt, új, egyéni meglátásokkal gazdagítja népzene-tanunkat.” A művet együttal kiadásra ajánlja. Bárdos tanár úr gondos levelezését ismerve, számos példára hivatkozhatnánk még, melyben Szabó Csaba a zeneelmélet, a népzene-tudomány számos kérdésével foglalkozva fordult a magyar zenetudós-zeneszerzőhöz.

1977-ben jelent meg *Hogyan tanítsuk korunk zenéjét* című, megjelenésekor kelet-európai világunkban megdöbbentően modern szemléletű könyve. E munkáját követte 1980-ban: *Zene és szolgálát* című könyve a

magyar népi többszólamúságnak, egy nyolc-kilencszáz lelkes Kis-Küküllő menti településen feljegyzett példáival. A tanulmánykötet a bukaresti Kriterion kiadónál jelent meg. Népzenei kutatásait folytatva, annak összefoglalását az *Erdélyi magyar harmóniás énekek* című munkájában foglalta össze, és a megjelenése már magyarországi kiadást ért meg.

A nyolcvanas évek kielezett viszonyai miatt az emigrációt választotta, és így családotul Magyarországra költöztek. 1988-tól Szombathelyen a Berzsényi Dániel Főiskola tanára lett, ahol nagy lendülettel folytatta zeneszerzői, kutatói és pedagógiai munkásságát. Megemlíjtjük a felbecsülhetetlen értékű anyagot tartalmazó *Csángó-magyar daloskönyvet*, amelyet 1991-ben Magyarországon adtak ki. Itt valósul meg elméleti főműve az *Erdélyi harmóniás énekek a XVIII. században*. Az Akadémiai millenniumi pályázatán Arany Díjat nyert. A CD-Rom kiadási éve 2001. Tervbe vette egy Erdélyi magyar daloskönyv közreadását a marosvásárhelyi évek gyűjtéséből, valóra váltását azonban már nem tudta megvalósítani.

Adalékok a népzene-prozódia kérdéséhez, 2003-ban megjelent könyvén még a nyomdai munkálatokig dolgozhatott. Könyve megjelenésétől a zenei ízlés és prozódiai érzék finomodását várta. Elhivatottságára talán legjellemzőbb az Előszóban írott egyik mondata: „Ha mindkettőn századmilliméternyit csiszolhatok, nem dolgoztam hiába.”

Kiterjedt elméleti munkássága ellenére, tudományos eredményei a folklór, a középkori többszólamúság vagy a prozódia területén, eszközzé váltak alkotó kezében, Szabó Csaba elsősorban zeneszerzőnek tekintette magát. Sok még Erdélyben keletkezett művét ismerhette meg a magyar közönség.

Szerzői estjét Debrecenben 2000. október 1-jén a zene nemzetközi világnapján tartotta. Kedves költője Dsida Jenő verseire írott zenekari dalciklusát 2001-ben adták elő a millenniumi év záróhangversenyén, – akkor az egész ország hallhatta – a rádió is közvetítette.

Utolsó bemutatója 2002. novemberében, a *Mise Savaria*. Gregorián énekek és középkori többszólamú tételek felhasználásával kétszólamú fiúkarra, kontratenor alt és kontratenor basszus hangra, hegedűre, orgonára és ütőhangszerekre, írott mű. Az ősbemutató Szombathelyen a Szent Márton templomban volt. Közreműködött a Szombathelyi Művészeti Szakközépiskola és Gimnázium Leánykara, a Zeneiskola növendékei. Hegedűn: *Szabó István*. Vezényelt: *Paulik Ákos*.

A kompozíció Szent Márton tiszteletére szól – az őt befogadó városnak – ahol otthonra talált és dolgozott, 2003-ban hirtelen bekövetkezett haláláig.

Szóllósy András zeneszerző méltatását idézzük ez alkalomból: „Szabó Csabát az erdélyi zenekultúra egyik legfontosabb jelenségének érzem. Alkotóereje teljében, közvetlenül Szent Cecília miséjének befejezése után ragadta el a halál. Ezzel a művével is a kortárs magyar zene olyan területén nyitott új utakat, amellyel az elmúlt évtizedek nem bővelkednek.” E mű zárta le azt az egyházzenei vonulatot, melyekbe az Őt zsoldár, az Istennek félelme, az Imák és a Szent Márton mise tartoznak.

A Szent Cecília mise ősbemutatójára már csak a zeneszerző halála után került sor, emlékezve a zeneszerző hetvenedik születésnapjára rendezett hangversenyen a Magyar Rádióban. Az est műsorvezetője Hollós Máté akkor a következő szavakkal kommentálta a művet: „Ez a gregoriánnumig visszanyúló, a zenetörténetet dallami és szellemi forrásként egyaránt használó, az énekkart rendkívüli koncentrációra kényszerítő alkotás, finoman hangszerelt kamarazenei együttes szinte kultikus kíséretével szól meg.”

Szabó Csaba zeneszerzői tevékenységének forrása a szülőföldjéről is magával hozott magyar népzenei és zenetörténeti hagyomány, amit műveiben korszerű zenei feldolgozásmóddal ötvöztött. Gazdag életművet hagyott maga után. Zeneszerzői munkásságát a hangszeres és vokális művek széles skáláját különböző kiadóknál megjelent kiadványai bizonyítják.

Halálát követően 2004-ben alakult meg a Szabó Csaba Nemzetközi Társaság, mely aktív szerepet vállal a hagyaték ápolásában, megismertetésében. A *Cellissimo* Kiadó gondozásában jelent meg *Szabó Csaba zene-művei* címen három kötetben énekkari műveinek válogatása. Az Előszóban Szőnyi Erzsébet kifejti annak a jelentőségét, hogy: „... az alkotások egyben betekintést engednek a korabeli Erdély zeneéletébe, és így elősegítik egymás megismerését, a Kárpát-medencében élő kultúrák kölcsönhatását.” A három kötet jól differenciál, zeneileg és didaktikailag felépítve a könnyű játékoságtól a nehezebb, bonyolultabb többszólamú vegyeskari művekig. A karvezető számára így megkönnyítve a választást, felmérve kórusának lehetőségeit.

A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége, hagyományos „Zeneszerzői versenyén” 2004-ben első díjat nyert Szabó Csaba „Egyszerű énekek”

c. sorozata (5 mű). A bemutatóra a Zeneakadémián, december 16-án került sor. A Magyar Rádió Gyermekkkara – Thész Gabriella vezényletével és a Magyar Kórusiskola – ifj. Sapszon Ferenc vezetésével mutatta be a műveket.

A *Szent Márton Mise budapesti bemutatóját* 2006. május 24-én tartották, az Avilai Nagy Szent Teréz templomban, a Budapesti Énekes Iskola előadásában, *Bubnó Tamás* vezetésével.

Kamarazene és Kórusművek CD (Hungaroton Classic HCD 32183) az életmű legrepresentatívabb szeletéből nyújt válogatást. Szóló és kamarazenei művek mellett a Kórusművek kötetéből néhány kiváló mű szóval meg a Magyar Rádió Énekkarának előadásában, *Maklár József* és *Vass Lajos* vezényletével.

A zene szeretete és feltétlen tisztelete továbböröklődött példamutató módon a család következő generációiban. *Szabó Péter* csellóművész, hangszerének kiváló művelője fontos feladatának tartja az értékek megőrzését. Előadóművészetével, pedagógiai és zenetörténeti kutatómunkájával folytatja azt a sokoldalú zenei tevékenységet amit otthoni környezetében magába szívott. És már a következő korosztály, az unoka *Szabó Ildikó* is zenei tanulmányai során folytatja a családi tradíciót.

A kóruskiadványokon is szereplő családi lógó jó kifejezője miként növeli gyönyörű lomboztatát, az erős gyökerekkel kapaszkodó fa. Így kívánjuk és ajánljuk e művek megismerését, betanítását, előadását, hogy mind többen ismerhessék meg *Szabó Csaba* műveinek értékét, hangulatát, varázsát.

Márkusné Natter-Nád Klára

MEGEMLEKEZÉSEK

A Magyar Kodály Társaság vezetősége és tagsága nevében szomorú szívvel búcsúzunk, és emlékezünk, hallottainkról

Lukács Ervin

Kossuth-díjas karnagy, kiváló művész, a Magyar Állami Operaház örökös tagja, a Magyar Állami Hangversenyzenekar zeneigazgatója, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Karmesterképző tanszakának tanára, 83 éves korában 2011. február 18-án, elhunyt.

Drága Tanár Úr!

Igaz, már több mint egy évtizede annak, hogy személyesen találkozhattunk, mégis friss és eleven bennem minden emlék!

Szerdán és pénteken délutánonként a karmesterképzős vezénylés órákon valahogy minden megszűnt, csak a zene létezett!

Számunkra, karmester hallgatóknak soha addig nem tapasztalt szférákat tárt fel!

Ezek az évek olyan meghatározóak voltak, hogy szinte nincs nap, amikor ne gondolnék a Tanár Úrra!...

Köszönjük a szigort, mely a fejlődésünket segítette és azt a csodát, amit örökre lelkiünkben őrzünk!

Őszinte szeretettel

Somos Csaba

Straky Tibor

Straky Tibor, a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola volt igazgatója, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola debreceni tagozatának docense, zongoraművész és zenekritikus, Debrecen város Pro Urbe-díjának kitüntetettje életének 85. évében, április 5-én csendesen elhunyt.

Nyolcvanadik születésnapját még együtt ünnepeltük a Kodály-teremben. Ő is odaiült a zongorához. A bölcsesség hangjai szólaltak meg ujjai nyomán. Majd fölállt és megköszönve a tapsot, a jókívánásokat, ezt mondta pályafutásáról: „úgy érzem, nem csináltam én semmi különösöt. Teljesítettem a feladatokat, amelyek elé engem az élet állított. Tettem a dolgomat.”

Ezzel a visszafogott, mégis meghatározó jelenléttel szolgálta a Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola ügyét három évtizeden keresztül. Ebből több mint két évtizedet első számú vezetőként. Olyan vezetőként, aki pontosan tudta, hogy mi az igazgató és mi a tanárok feladata, felelőssége egy iskola arculatának formálásában. Nem voltak hatalmi törekvései és soha nem akart mindenkinél többnek látszani. Kiszámíthatóságra és kiegyensúlyozottságra törekedett, ami azokban az időkben sem volt könnyen megvalósítható. „Pályafutásom legjobb igazgatója volt. Hagyott dolgozni bennünket”- emlékezett rá egyik volt kollegánk. S ha mégis bele kellett avatkoznia valamibe, elsősorban a meggyőzés erejével igyekezett hatni. Utasításokat nem szívesen adott. Hangját szinte soha meg nem emelte. Megtehetette.

A művésztanárrá lett egykori Eötvös-kollégista Straky Tibort nagy műveltsége, széles látóköre és nyelvtudása alkalmassá tette az iskolai kereteket jóval meghaladó feladatok ellátására is. Zenekritikákat, zenei tárgyú tanulmányokat és könyveket is írt. Publikációinak számbavétele, feldolgozása külön tanulmány tárgya lehetne. Mindezekhez – saját tehetségén kívül – kettős energiaforrással rendelkezett: a család és a zene. Feleségével, Edit Nénivel hűségesen látogatták a hangversenyeket. Kítörölhetetlen emlékünk marad, ahogyan ők ketten a Bartók-terembe barátságosan mosolyogva, időről-időre megérkeztek. Természetesen a színpadi létet is jól ismerte. Gyakran szerepelt egyénileg és kamaramuzsikusként is, „bizonyítani igyekezvén, hogy nem csak írni tudunk a zenéről” – ahogyan azt egykori vezetőtársa, Szatmári Endre könyvének előszavában megfogalmazta.

Az intézményvezetés fáradalmait, időnkénti gyötrelmeit jól ellensúlyozták tanítványai, akik általában mosolyogva jöttek ki irodájából, vagy a tanteremből (évekig tanított a zeneművészeti főiskolán is). Ott Tanár Úr volt és nem igazgató, aki végtelen kedvességével, jó humorával, mindenképp fölényes tudásával és lelkiismeretességével tette értékké a vele való találkozásokat. „Tekintélye volt mindenki előtt. Nagyon szerettük. Méltón képviselte és vezette az iskolát” – írta róla egyik tanítványa, Laskay Edit.

Értékes szakmai és közéleti tevékenységét, életművét több kitüntetéssel is elismerték, melyek közül számára minden bizonnyal a városunktól kapott Csokonai-díj és a Pro Urbe kitüntetés volt a legkedvesebb. Munkásságára emlékezve méltán nevezhetjük Straky-korszaknak az iskola élén eltöltött több mint két évtizedet.

Nyugodjék békében!

Molnár Zsolt

Csík Miklós

A Magyar Köztársaság Érdemrenddel kitüntetett, Eötvös-díjas, Középiskolai énektanár, karvezető. Életének 82. évében, méltósággal viselt, súlyos betegségben, 2011. április 24-én elhunyt.

Az időt nem lehet megállítani. Egymás után mennek el a kodályi eszme legfontosabb kivitelezői, pedagógusok, karnagyok, zenetanárok, nevelők. Ezek egyike a 81. életévét betöltött Csík Miklós, aki Húsvét vasárnap hajnalán hagyta el a földi világot. Ha életútján elgondolkozunk meg kell állapítanunk, hogy különös kegyeltje volt a sorsnak. Olyan iskolákban működött, melyek hazai és nemzetközi elismerésre tettek szert, színvonaluk pedig a Kodály koncepció aranykorában dicsőséget, nevet szereztek az egész magyar zeneoktatásnak.

Először Bors Irma (Virginia) mellett a régi Lorántffy-utcai első fővárosi zenei általános iskolában tanított, később a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban, majd legutóbb a pestszenlőrinci Vörösmarty Mihály 12 osztályos iskolában vezette az éne-zene tárgyat, mind a három helyen zenei tagozatokon, és mindenütt kiemelkedő sikerrel, kórusversenyeket nyerve, tanárjelölteket oktatta. Szinte élete utolsó lehetéig tanított. Ritka adománya a sorsnak! Reménykedjünk abban, hogy akik közelében voltak, tovább viszik a tőle tanultakat. Csak kapjanak rá lehetőséget.

Szőnyi Erzsébet

Búcsú

Nehéz szívvel teszem, de búcsúznom kell...

Zeneakadémián osztálytársa, budapesti énekezenetanár kollégája, 5 évig a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban tanártársa, és ott kórusának zongora- és orgonakísérője lehettem. Ugyanakkor mindvégig jóbarátja, egyben nagy tisztelője voltam. Személyes emlékek sokasága tolu fel bennem, és ezek most már nem hagynak el többé.

Csak két eseményt említek pályája legelejéről és az utolsó hónapokról: Mindössze 1 évet járhatott 1949/50.-ben a Zeneakadémia tanárképzőjébe, mikor családját a Budapestről kitelepítendőkhöz közé sorolták. Miklós munkatáborba, majd munkaszolgálatra került. Kodály személyesen járta ki, hogy

a tehetséges növendék 3 év kihagyással mégis diplomához jutott. Meg is bízta Miklóst az első fővárosi ének-zenei általános iskola szaktanári teendőivel. Óráit ott is, és később is sokszor meglátogatta. Megelégedésére mutat, hogy olyan világhírességek voltak kíváncsiak munkájára, mint Jehudi Menuhin, Benjamin Britten és mások. Tanári pályájának több, mint 50 éve bővelkedett sikerekben. Mint fényes meteor ívelt a szakmában fél évszázadon át. Nehéz dologra vállalkozna az, aki életútjáról, zenei- szakmai sikereiről összeállítást próbálna írni. Annyi bizonyos, hogy kisugárzása oly nagy volt, hogy bátran elmondható: az egész magyar zenei életben így- vagy úgy, de hatása ma is kimutatható.

Jellemző, hogy az Interneten is, több, mint ezer információ és érdeklődés is található Csík Miklós nevéhez kapcsolódóan...

Már betegeskedett, mikor abbahagyta a tanítást. Nemsokára, 80. születésnapja tiszteletére nagyszabású ünnepséget rendezett iskolája, és szeretett igazgatója, Járainé dr. Bódi Györgyi. Parádés kiállításban több énekkar is fellépett. E kórusok nemzetközi megmérettetésekben is a legjobbaknak bizonyultak. Tudásuk legjavát adva a hangversennyel összekötött búcsúztató zenei szempontból is kiemelkedően színvonalas volt. Ami legfontosabb, minden fellépő kórust a közeli, vagy távolabbi múltban Csík Miklós tanította, vagy hozta létre. Az est sikerére, és a volt növendékek személyesen is megnyilvánuló hálójára meghatottan emlékezünk. A jelenlévők csak sejtették, hogy ekkor láthatták utójára szeretett Mesterüket.

Miklós hallatlan tennivágyására jellemző végső epizód számomra az, hogy tavaly a (2010. évi) szeptemberi iskolakezdés előtt hívott telefonon. Arról szólt – már igen nehezen és akadozva –, hogy keres egy közeli iskolát, és ott tanítana, ha én is vele mennék, akár zongora kíséreként is! Ezt én meghatottan, de komoly válasz nélkül fogadtam, hiszen ismertem állapotát. Megrázó volt az a hallatlan energia, hivatástudat és munkavágy, mely fél évszázadon át minden napján izzott Benne. Fizikai erejének végső morzsáival is adni akart, mert életét másként elképzelni sem tudta...

A Szent István Bazilikában május 5.-én Hozzá méltóan ünnepélyes körülmények között vett Tőle könnyes búcsút többszáz tisztelője, tanítványa, kórusai, a magyar Zenepedagógia és zenei intézmények vezető személyisége.

Egy volt kórusa énekelt:

„Ne menj el, el ne menj,
Ne hagyjál itt engem,
Mert, ha itt hagysz engem,
Bánatos lesz lelkem.”

Búcsúzik barátod

Anker Antal

Tisztelt Kodály Társaság!

Édesanyám dr. Soltész Elekné zene tanár, életének 95. évében 2011. május 17-én csendben elhunyt. Őrizzék meg emlékét jó szívvel!

leánya,

Soltész Anna

Lapzártakor érkezett a szomorú hír.

Erzsi néni hosszú életét végig a zene szolgálatában élte. Életeleme volt a zene tanítása. Kedves személyisége gyakori vendége volt az ifjúsági hangversenyeknek, megjelent írásai mindenkor figyelemre méltóak voltak.

Tisztelettel emlékezünk!

Ney Dávid Hangverseny Várpalotán 2011. április 20-án

Ötvenedszer gyűltek össze a kóruséneklést szerető emberek Várpalotán, a – város nagy szülőttéről, a múlt század neves operaénekes – *Ney Dávidról* elnevezett, hagyományos seregszemléjükre. Ezúttal is, mint 50 éve mindig, megtörtént a csoda: csillogó szemű kisiskolásoktól az ősz hajjú nagymamáig, nagypapáig énekeltek a város dalosai, lelkesen, átéléssel, a legjobbat, legszebbet akarva.

50 évvel ezelőtt, a város oktatási-művelődési vezetői jól kitalálták, a városból elszármazott híres énekest kell példaképnek állítani, ha zenére akarjuk nevelni az embereket. Ney Dávid hangversenyen énekelni rangot jelent, a város életében pedig különleges esemény. A hangverseny megrendezéséhez az önkormányzat vezetői, az iskolák, kultúrházak igazgatói is segítséget nyújtanak.

Manapság, amikor a művészeti nevelésért vészharangok konganak – joggal – egy ilyen esemény fontos bizonyítéka, hogy foglalkozni kell a

társadalom nevelésével, bizony nagy szükségünk van műveltebb emberekre és ehhez egyszerű eszköz a kóruséneklés.

Egy ilyen hangverseny kicsit segít kilépni a heti egy énekórás fásultságból. A jól képzett énektanárok, kórusvezetők adottak, leleményességükre is szükség van. A zeneiskolás, hangszeres tanulókat bekapcsolják a többszólamúság segítésébe, ezzel is emelik a színvonalat, ez kórusnak, hangszeresnek, karvezetőnek, hallgatónak is jó. Nem csoda, hogy a Ney Dávid hangversenyre bejönnek a környező falvak kórusai is.

A *berhidai* iskola kórusa kezdte az éneklést. Szép, telt hangon, citeraszerűen énekeltek népdalokat. Öröm volt hallgatni a *péti* Bartos Sándor Általános Iskola kórusát. Egy szólamban, de lelkesen énekeltek. Ezután három iskola: a Várkerti Általános Iskola, a Várkerti Általános Iskola *Inotai* Tagiskolája, valamint a Vásárhelyi András Általános Iskola kórusai énekeltek, mindegyik önálló műsort adott, és összkarban is szerepeltek. Hangszerekkel, a *tési* citerazenekarral színesítették műsorukat. A város többi általános iskolája, a Bán Aladár Általános Iskola, a Nepomuki Szent János Római Katolikus Iskola, a Képesség- és Tehetségfejlesztő Magániskola, a Bán Aladár Általános Iskola Rákóczi Telepi Tagiskolája, valamint a péti Horváth István Általános Iskola kórusai jelentették az éneklő ifjúságot, sok kórusvezetői leleménnyel, tenni akarással és lelkesedéssel.

Szép hagyomány a Ney Dávid hangversenyeken a közös éneklés, kórusok, közönség együtt énekeltek, a *Tavaszi szél vizet áraszt* című dalt. A szünetben, kis ünnepség keretében megkoszorúztuk névadónk szobrát. Szünet után következtek a felnőtt kórusok.

A Bán Aladár Iskola tantestületéből alakult Bén-Chieri Kórus, az iskola igazgatója, Vikol István vezetésével mutat példát a gyerekeknek. Bejött a városba *Ósi népdalköre*, Bohár Beatrix vezetésével, nyolc jó hangú asszony dalolt együtt. A péti Napfény Női Kar Lovrek Károly irányításával igazi napfényt sugárzott ránk. Ezután a nagy múltú Péti Férfikar, ugyancsak Lovrek Károly vezetésével mutatta be színvonalas műsorát. A hangverseny befejezéseként a 91 éve éneklő Várpalotai Bányász Kórus Borbás Károly vezetésével szép, tiszta, hajlékony hangon énekelte aktuális műsorát, két Liszt és egy Bárdos művet.

Az 50. Ney Dávid hangverseny díszvendége *Ney Gábor* zongoraművész, a nagy énekes egyik leszármazottja. Értékes tanácsaival segítette a kórusvezetők további munkáját. Elmondhatjuk, hogy ahol van egy, vagy több nagy hagyományokkal rendelkező, jó színvonalú kórus, ott a többi kórusra is átsugárzik a tenni akarás, az igényesség, a zene szeretete. Ez Várpalotán is, és a többi nagy kórus esetében is érezhető.

Bravó, várpalotai kórusok, kórusvezetők! Ne feledjétek, a tűznek nem szabad kialudni!

G. Somos Margit

HUNGAROTON CLASSIC

Erkel Ferenc Kórusművei

HCD 32683

Az Erkel-bicentenárium esztendejében régi adósság egy-egy szeletét pótolta a *Lakner Tamás* Liszt-díjas karnagy vezette *Pécsi Pannon Volán Zrt. Bartók Béla Férfikara*, valamint a jubileumra alakult *István király Opera-kórus*, *Somogyváry Ákos* vezetésével. Erkel Ferenc eddig kiadatlan, s ezért a szélesebb közönség számára úgyszólván ismeretlen operái, kamarazeneművei mellett e kiadvány elkészültéig mostoha sors jutott osztályrészül – *a mintegy 150 esztendő múltja visszatekintő magyar kóruséletről a dalármozgalommal elindító* – nemzeti zeneszerzőnk énekkari darabjainak és egyetlen kantatájának is.

A lemez ismertetőjét *Somogyváry Ákos* állította össze. Minden műhöz az eredeti kordokumentumok jellemző idézeteit fűzte. Ebből válogatva, adunk most rövid ízelítőt. (szerk.)

Himnusz

A himnusz akár, mint műfaj, akár konkrétan, vagy utaló jelleggel a nemzeti fohászunkra, de mindenképpen meghatározó, központi szerepet töltött be Erkel énekes műveiben. Erre további három példát is szolgáltat jelen kiadványunk.

I. Magyar király-himnusz

A Szigligeti Ede szövegére eredetileg vegyeskarra és zenekarra írott kompozíciót ezúttal zongorakísérettel hallhatjuk. Korabeli bemutatója 1873 novemberében, Ferenc József uralkodásának 25. évfordulóján volt egy nemzeti színházi díszelőadás részeként Erkel Ferenc vezényletével, melyen a színház egész társulata magyar népviseletben jelent meg. A darab ma inkább Szabó Miklós szövegével – *Éljen a haza!* – ismert.

Köri kördal

A zeneszerző szakmai életének talán a legsikeresebb esztendeje volt 1844, elég, ha csak a *Hunyadi László*, vagy a *Hymnus* megzenésítésére gondolunk. Ebben az időben a korszak nemzeti törekvéseinek művészeti, később politikai központja volt a Nemzeti Kör, melynek szállásavatóján hangzott el a Garay János versére írott négyszólamú kompozíció a Nemzeti Színház férfikara előadásában október 13-án. Szövegének legfontosabb üzenete az ősi magyar átok, a széthúzás megszüntetése, az összefogás szükségessége.

Dalár-induló

Az 1860-as években indult útjára a magyar polgári dalos mozgalom, mely egy évtized leforgása alatt országos méretűvé szélesedett. 1867-ben Aradon alakult meg az Országos Magyar Daláregyesület (OMDE), melynek Erkel Ferenc országos karnagya lett. A Dalár-induló Ábrányi Emil „Dalolj! dalolj!” szövegkezdetű versére kisdob kísérettel 1872-ben készült a Békés Megyei Dalárünnepélyre, bemutatója Gyulán volt augusztus 3-án.

Kiért üritsem e pohárt?

Az 1870 körül keletkezett karmű ismeretlen szövegírójának verselése és stílusa erőteljesen emlékeztet Vörösmarty gondolatvilágára, mégsem azonos a költő negyedszázaddal korábbi „Jó bor” című versével. A felvételünkön egyedülként – nem az eredeti szöveggel szereplő férfikari mű Szabó Miklós versszakaiival – is hűen adja azonban vissza a három, talán legfontosabb gondolatot, melyre érdemes áldomást inni; a teremtő-alkotó kézre, a hón szeretett kedvesre és a magyar hazára.

Elvennélek én, csak adnának

Petőfi két költeményének – a címet adó és „A faluban utcahosszat” kezdetű vers – megzenésítése talán egyik legélőbb bizonyítéka annak, hogy Erkel indult el elsőként azon az úton, amely a népzenet visszavonhatatlanul a kórusművészet részévé tette, és amelyen aztán Kodály, Bartók, majd tanítványaik továbbhaladhattak, megteremtve a XX. század éneklő Magyarországot.

Kar Ének Pestalozzi Emlékünnepére

A pedagógia-tudomány XVIII. századi apostola születésének 100. évfordulóján rendezett ünnepségre írott alkalmi kórusművet a Pestbudai Hangszegylet növendékei mutatták be harmónium kísérettel 1846 januárjában. Ma *Napköszöntő bordal* címmel ismert Szabó Miklós szövegével.

Buzgó kebellet

Szintén jubileumra, a gyulai anyateplom 100 éves évfordulójára komponálta „4 férfi hangra Göndöcs Benedek szövegére” Erkel 1875-ben írott művét, melyet a templom ünnepén a Gyulai Dalkör adott elő. A fohászként induló, magasztos indítatású szöveget hűen támasztja alá az „Andante religioso” hangvétel és az orgonakiséret.

A halálnak

A gyászkar keletkezésének időpontjára csak közvetett adatok állnak rendelkezésre, szövegírója sem ismert. Annyi azonban bizonyos, hogy gróf Széchenyi István 1860. április 30-án – a győri evangélikus templomban hatalmas tömeg előtt – rendezett gyászünnepségén, valamint 1894-ben Kossuth Lajos temetése napján Pozsonyban hangzott el Erkel emelkedettségében is megrázó férfikari műve. Ugyancsak ezt énekelte Szigligeti Ede búcsúztató szertartásán a Nemzeti Színház énekkara 1878-ban.

II. Magyar király-himnusz

Erkel 1892-ben komponálta a kórusművet Jókai egy esztendővel korábban írt „Isten tartsd meg országunk királyát” kezdetű versére és 1892. augusztus 19-én adta elő két másik Petőfi-megzenésítéssel (*Elvénnelek én...*), amikor is életében utoljára állt pulpituson.

A darab 1895-ben jelent meg nyomtatásban Harrach József *Arany lant* és *Magyar Arion* gyűjteményeiben zongorakísérettel. Az eredeti kézirat ismeretlen, mint ahogy a zenekari kíséretéről sem tudunk.

Szózat

Bartay András tevékenysége, kezdeményezései meghatározóak voltak mind a nemzeti opera, mind zenei szimbólumaink létrejöttében. 1843 kora tavaszán zeneszerzői pályázatot hirdettek Vörösmarty Szózatára írandó népmelódiára. Ennek nyertese, mint köztudomású, Egressy Béni lett, dallama máig is nélkülözhetetlen része nemzeti-, és egyházi ünnepeinknek. – Ugyanakkor Erkel is komponált a versre zenét – de a bírálóbizottság tagjaként nem pályázhatott. Erkel művét is bemutatták akkor a Nemzeti Színházban, majd mintegy másfél évszázadnyi szunnyadás után Bárdos Lajos kórusfeldolgozásainak köszönhetően vált ismertté és szólal meg e felvétel a *cappella* zárásaként.

István király – keresztmetszet az opera kórustételeiből

Az opera – melynek szöveggönyvét Dobsa Lajos I. István király c. tragédiája nyomán többszöri átdolgozás után Váradi Antal írta – Erkel szándéka szerint az Operaház 1884. szeptember 27-i megnyitására készült, ám a próbák elhúzódása miatt végül csak 1885. március idusán mutattattott be. A mű hangszerelésében Erkel Gyulának, színpadra állításában pedig a karmester Erkel Sándornak jutott meghatározó szerep. A bemutatót abban az évben még tucatnyi előadás követte, s mindegyik hatalmas sikert hozott mind szerzőjének, mind a szereplőknek. Az operát eredeti formájában a millenniumi ünnepségeken 1896-ban játszották utoljára. Mindenképpen említést érdemel ehelyütt a Kolozsvári Állami Magyar Opera, mely folyamatosan repertoáron tartja Erkel dalműveit, köztük az István király némiképp rövidített, tömörített változatát is.

Itt kívánjuk megemlíteni, hogy 2010 nyarán a komáromi Monostori Erődben – *Csányi Valéria* karmester és *Kassai István* zongoraművész kezdeményezésére, *Frigyesi András* rendezésében több mint kétszáz közreműködő önzetlen és áldozatkész munkája újra életre keltette Erkel legrepresentatívabb operáját abban a formában, ahogyan az ősbemutatón elhangzott. – A szerző legtöbb kórustételt magába foglaló színpadi művében a *Ciszterci Szent Alberik*, a *Pasaréti Szent Antal*, a *Semmelweis* és az *Ezüst Lant Kórus*, a *Mátyás templom Kórusa*, a *Prelude Vegyeskar* és a *Fővárosi Énekkar*, valamint a *Vox Hungarica Nőikar* civil foglalkozású és a *Magyar Állami Operaház* nyugalmazott kórustagjai alkották az erre az

alkalomra alakult István király Operakórust, melyet a *MÁV Szimfonikus Zenekar* kísért.

A lemezen megszólaló előadás keresztmetszete követi az opera cselekményét; az impozáns kartételek a címszereplő dramaturgiaiilag fontos megszólalásaival kiegészülve híuen tükrözik a mű mondanivalóját, emelkedett hangulatát.

Magyar Cantate

Az utolsóként felhangzó mű újkori bemutatójának 2010. november 6. – a Magyar Katolikus Rádió által készített – hangversenyfelvétele. Erkel ezt Ferenc József 1867-es királlyá koronázása alkalmából komponálta Szigligeti Ede: A szent korona c. ünnepi előjátéka befejező részének szövegére. Ósbemutatója a szerző vezényletével Pesten, a Nemzeti Színházban volt 1867. június 11-én. Legközelebb csak 1953 tavaszán hangzott el a Magyar Cantate Kolozsváron. Eredeti szöveggel, de akkor még orgonakisérettel 1994. június 15-én, a Himnusz születése 150. évfordulójának ünnepi hangversenyén, a Zeneakadémián mutatta be *Somogyváry Ákos* karnagy vezetésével.

A Marosvásárhelyen élő Erkel-ükunoka, Szőnyi Zoltán karmester jóvoltából 2010. tavaszán került elő egy másolat, amelyből lehetőség nyílt a teljes kórus-, és zenekari kottaanyag elkészítésére. Ennek nyomán hangozhatott fel 143 esztendő elteltével ismét a Magyar Cantate a 200. évforduló előestjén a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek KÓTA ünnepi hangversenyén, hogy végre elfoglalja megérdemelt helyét a magyar zenetörténetben.

Somogyváry Ákos

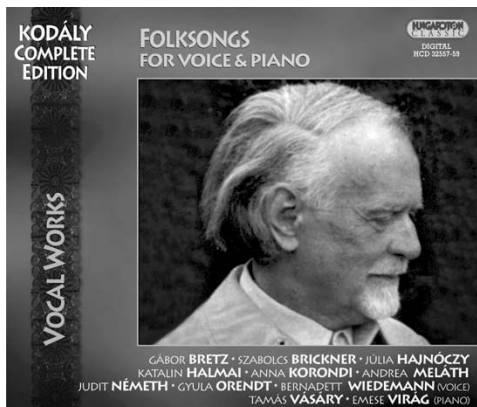
Kodály Zoltán, Magyar népzene sorozata

HCD 32557-59

A zene sok-sok csodája, átváltozása között mindig is különösen érdekelt: hogyan lesz a régi öregek ajkán szólt népdalokból hangversenyeken feldolgozott művészi feldolgozás. Ezzel az érdeklődéssel kerestem, hallgattam Kodály Zoltán, *Magyar népzene* sorozat minden darabjának nagyszerű feldolgozásait.

Így gyönyörködhettem Basilides Mária, Medgyaszay Vilma, Székelyhidi Ferenc, Palló Imre, Csabay László, Török Erzsébet kitűnő előadásaiban. A zongorakiséretet pedig olyan jeles művészek szólaltatták meg, mint Bartók Béla, Herz Ottó, Kentner Lajos, Arató Pál.

Az 1920-as évek végén történt felvételek óta újabbak is születtek. Ebből a gazdag sorozatból állította össze műsorát Szutrély Katalin és Klézli János is a 2005-ben megjelent CD-n. (Kiadta a Kecskeméti Kodály Intézetért

Alapítvány, zongorán kísér, Hajdú Roland) S bár a megjelenésük óta eltelt évtizedek alatt sokan gazdagították műsorukat a *Magyar népzene* feldolgozásából, felvételek is készültek, a teljes sorozatot most hallhatjuk először a Hungaroton Classic Kodály összkiadásának három CD-jén.

Az 1924 és 1932 között, majd 1964-ben keletkezett XI füzet 62 népdalfeldolgo-

zásának mostani előadói: Bretz Gábor, Brickner Szabolcs, Hajnóczy Júlia, Halmai Katalin, Korondi Anna, Meláth Andrea, Németh Judit Orendt Gyula, Wiedemann Bernadett, zongorán kísér, Vásáry Tamás és Virág Emese. A sorozat keletkezésének, szerkezetének, a kodályi életműben való helyének megértését Ittész Mihály kitűnő ismertetője segíti.

A *Magyar népzene* sorozat központi helyet foglal el Kodály Zoltán művészetében Mintha a zeneszerző legbensőbb alkotói műhelyében lennénk. Innen közvetlen kapcsolatot találhatunk a kórusmuzika (Meghalok, meghalok, III/13), a hangszeres zene (Az hol én elmenyek, I/2), A Székely fonó szinpadí világa felé. Molnár Antal írta 1938-ban: „Utunk a magyar népdalon át vezet Kodály vokális munkáihoz s innen a hangszeresekhez; és útravalóul rendelkezünk kell az európai zenekultúra készletével.”¹

A Magyar népzene teljes sorozata mellett a 3. CD-n hallhatjuk még Kodály zeneszerzői munkájának három másik sorozatát, az Öt hegyimari népdalt, a Nyolc kis duettet és azt a tíz népdalfeldolgozást is, mely Bartók Béla ugyancsak tíz feldolgozásával 1906-ban a magyar zene új, XX. sz.-i korszakát nyitotta meg. A hús, egyszerű feldolgozás előszavában Kodály így fogalmazott: „Találnának bár népünk lelkének ezek a sokszor őseredeti megnyilatkozásai fele annyi szeretetre, mint amennyit érdemelnek. Eltart még soká, míg elfoglalják az őket megillető helyet házi és nyilvános zeneéletünkben”²

Kodály Zoltán népdalfeldolgozásainak hangzó kiadása hozzájárulhat ahhoz, hogy ezek a dallamok valóban elfoglalhassák méltó helyüket, még több ember szívében.

Köszönet érte.

Joób Árpád

¹ Molnár Antal: Kodály énekműveiről In Írások a zenéről Bp. 1961

² Kodály Zoltán: Magyar népdalok In Visszatekintés I. 9.o.(Összegyűjtött írások, beszédek, nyilatkozatok. Sajtó alá rendezte: Bónis Ferenc). Bp.1964

Kodály férfikari művei
Előadja a Bartók Béla Férfikar – Pécs.
Karnagy: Lakner Tamás
Kodály összkiadás, 2010 HCD 32641-42

Nem könnyű dolog egy kórust összetartani. Sosem volt az, de mai világunkban különösen nehéz. Hatványozottabban érvényes ez az állítás a férfikarokra. Talán fél kezünk is elég lenne a hazánkban ma működő, jól teljesítő férfikarok összeszámlálására.

Ezért is, de önmagáért is vettem örömmel kezembe a Kodály összkiadás új darabját, mely a szerző *„gyakorlatilag összes férfikarra írt darabját tartalmazza, kiegészítve néhány átirattal”*. Az idézet a lemez szerkesztőjétől, *Ittész Mihálytól* származik.

Miután kevés a férfikarunk, az e műfajra szánt darabok is ritkán hangzanak el. Azonban végighallgatva az ízléssel és tudással egymás mellé rakott darabokat derül ki csak igazán: nagy kincs mellett megyünk el, ha nem vesszük elő időnként e remekeket. Kodály életművének jelentős része ez, hiszen ő bátorította közös dalolásra a magyar ifjabb és idősebb generációkat, hangfajtól és előképzettségtől függetlenül. Természetesen anyagot, azaz énekelnivalót is adva mindehhez.

A nevezett CD tehát Kodály összes férfikari művét tartalmazza, valamint a Czinka Panna című, 1948-ban bemutatott daljáték férfikari betéteit is. Mindezekon kívül jónéhány darab helyet kapott a lemezen a Bicinia Hungarica kötetéből is. Annak ellenére, hogy ez utóbbi kis darabok elsődlegesen pedagógiai célból íródtak, ebben a környezetben – persze másutt is – jól megállják helyüket. A rövid, ötletes szerkesztésű, általában polifón darabocskák sokkal többet rejtenek magukban pusztán „leszólmi-zálандó” tanórai időtöltésnél. Kodály e darabokat európaiságunk megtartása mellett a különbözőségünk, az Európában általános kulturális megnyilvánulásoktól eltérő zenei jelenségeink megmutatására szánta. Nem beszélve arról, hogy e kis művek előadása nem is olyan egyszerű, kvint válaszai, kvartjai tiszta intonálása népzenén edzett és klasszikus zenén csiszolódott fület kíván.

A lemez szerkesztése igazi csemege: csupa ötlet. Sokféle megoldás kínálkozott, a szerkesztő itt az emészthetőségre és az érthetőségre helyezte a hangsúlyt – igen helyesen. A darabok nem időrendben sorakoznak és nem is zenei fejlődést, szerkesztési egymásutániségot mutatnak, hanem szövegtartalmuk szerinti tematikus rendben állnak. Így található a lemezen *vallásos, történeti ének, a népélet jellemzője, bordál, katonadal, „haza és haladás” valamint „forradalom és szabadságharc”* című csokor is.

Az előadó, a Bartók Béla férfikar régi kedvencem. Erőtéljes, allűröktől mentes, egészséges hangon énekelnek és 66 éves múltjuk ellenére is képesek az állandó megújulásra. Tenorjuk fiatal, erőteljes, hangképzésükön

érezhető az a hatás, ami a karnagy jelentős énekesei múltjából származik. Lakner Tamás Liszt-díjas, a Pécsi Tudományegyetem docense, a Művészeti Kar karvezetés tanára. A kórust 21 éve vezeti és viszi az énekeseket sikerről sikerre. Nyilván nem egyszerű ez a munka, valószínűleg tudnának mesélni a nehézségekről. Ők azonban ehelyett egy jól szerkesztett, összefogott, egységes lemezzel gazdagították azoknak a zeneszeretőknek a CD táráját, akik a magyarságukat nemcsak szavaikban, de zenehallgatási szokásaikban is megtartják

Fehér Anikó

KÖNYVISMERTETÉS

Móser Zoltán „Erre leltem földnek nyomát...”

Méltó helyen, az Eötvös Collegiumban tartották 2011. március 14-én Móser Zoltán művelődéstörténész, a nemzeti ünnep alkalmából Balogh Rudolf-díjjal frissen kitüntetett fotóművész új könyvének bemutatóját.

A könyv tartalmát az alcím így jelöli meg: *Kodály Zoltán életéről, műveiről – a hagyományról, a múlt-ról és a történelemről*. A könyvbemutató helyszínválasztása tehát összefügg a benne foglaltak főszereplőjével, és a szerző maga is ennek az intézménynek – igaz, akkori rangja szerint csak kollégiumnak, diákothosznak – volt a lakója egyetemi éveiben. – Új könyvről beszélünk, amely azonban régebbi dolgozatokban és még távolabbra nyúló témákban gyökerezik.

Napjainkban talán minden eddigi korszaknál élesebben vetődik fel nap mint nap az élet minden területén, a napi politikától a filozófiáig, a pedagógiától a társadalmi élet szintereiig a múlthoz és a jövőhöz való viszonyunk számos kérdése. Bizonyára mindig így volt: egyesekben a jól vagy

rosszul, de valamelyest ismerhető múlthoz való kötődés az erősebb, annak alapján élnek meg a jelent. Másokban a – talán megjósolható, tervezhető, de alapjában ismeretlen – jövő felé fordulás az erősebb. Van persze harmadik típus is: a csak mának élő, s ennek altípusa, a múltkép és jövőremény nélkül a mában is utat tévesztő ember.

Kiknek szólhat Móser Zoltán már címével is bevallottan „földhözragadt” hagyományokat megidéző könyve? – tettem fel magamnak a kérdést, a kötetet lapozgatva. A választ majd némi áttekintés után próbáljuk megadni.

A szerző nem először áll olvasói elé Kodály életművéhez kapcsolódó témával, hiszen mint már utaltunk rá – könyve tulajdonképpen korábbi írások egybefoglalt gyűjteménye.

Hogy mennyire beletalált a dolog lényegébe Móser Zoltán már könyve címével is, aztán a résztémákkal, azt néhány Kodály-idézettel is bizonyíthatjuk. A zeneszerző-népzenekutató az 1910-es évek közepe táján egy tervezett kiadvány előszavának fogalmazványában írta:

„[...] útnak indult egy fiatal diák. Gyalog, hátzísák, egy bot minden fegyvere. Elindult megkeresni, amit Pest zsvijában nem talált: Magyarországot. Gyerekkora nyomait kereste [...] Az a diák magam voltam, vagy tán vagyok is, (mert belsőleg ugyanaz vagyok ma is). [...] Abból a sok faluból, ahol megfordultam, egy-egy szál a szívemhez nőtt. Minden vidék, amit bejártam, a részemmé vált.”

1957-ben a gyűjtéséből Bárdos Lajos által összeállított Százszorszép című népdalfüzethez írt Előszó szinte folytatása az imént idézetteknek. Ezt írta Kodály, gondolataihoz, érzéseihez irodalmi megerősítést is keresve:

„Száz dal. Régi gyűjtéseimből taláломra, innen-onnan válogatva, mit jelenthet? Egy kis térképet, útelírást, nagy, kereső vándorútról, Magyarországot kereső magyarországi utazásról. Aki keres: talál. Aki soká bolyong, végre hazatalál. [...] Eleinte úgy rémlett, nincs már itt épség, bomladozik minden, régi nagyság darabokra törve, századok malomköve alatt törmelekké örölve. Bizony sokan kérdeztük akkor Adyval:

’Hej, égig-nyúló giz-gazok, / Hát nincsen itt virág?’

És íme: ’Míg a föld alvó lelkét lesem, / Régmúlt virágok illata / Bódít szerelmesen.’

És közelebről nézve, örömpesve eszmélünk rá: e régmúlt virágok élnek! Csak kissé széjjelszóródtak. A dal egyik felét a Zobor alatt találtad, másik

feléért a Hargitáig kellett menni. De most együtt vannak, csak rajtunk áll, hogy soha többé széjjel ne szóródjanak. Nem is szóródnak, ha sikerül a magyar lelkekbe úgy belegyökerezetni, hogy onnan semmi hatalom ne irthassa ki.”

Móser Zoltán mintha csak ennek az életprogramnak a nyomába szegődött volna, és ennek lényegéből szeretne megéreztetni valamit, ahogy az a maga személyes élményein átszűrődött. Néprajzi, művelődéstörténeti és természetesen népzenei érdeklődése, e tárgyakban megszerzett széleskörű, nem kis mértékben személyes kutatásaival gazdagított tudása jó és hasznos vezetőnek bizonyul, hogy másokat is be tudjon avatni sok-sok szép, az idők s a társadalom változása, s az abból fakadó vagy azt meghatározó

korszellelem által, sajnos, feledésre ítélt titokba.

Olvashatunk a könyvben Kodály Zoltán gyermekkoráról és középispolás éveiről, az Eötvös Collegiumhoz fűződő kapcsolatáról és Bartókkal közös munkájáról. Ezen életrajzi vonatkozásokat taglaló első fejezet után Kodály gyermekkarainak világához ad fontos adalékokat a második, *Én kicsike vagyok* címmel. Kiemelten foglalkozik a *Villővel*, a *Pünkösdlővel* és a *Gergely-járással* és a karácsonyi ünnepkör kórusműveivel.

A III. fejezet címe: *Legenda és valóság*. A betyároktól (*Karádi nóták*, s részben a *Mátrai képek*) a nevezetes nagykallói (*Kállai kettős*) és a *Galántai táncokon* keresztül a Kalevaláig vezeti olvasóit a szerző. A IV. rész címének látszólag apokaliptikus utalása – *Az idők teljessége* – talán inkább arra utal, hogy valamikor megérett az idő arra, hogy a népdal a 20. századi magyar műzene ihlető forrásává, kiindulópontjává válván a koncertpódiumokon és az operaszínpadon is elnyerje méltó helyét (*Páva variációk* – Móser Zoltán interpretálásában a páva-szimbólum egészen meglepő és messzire vezető értelmezésével; *Háry János*). E fejezetben kapott helyet a *Lengyel László* taglalása és a *Psalmus Hungaricus*hoz fűzött kommentár is.

Az V. rész („*Minden csak jelenés*”) esszéi az elmúláshoz, az élet nehéz helyzeteihez kapcsolódó műveket hozzák közel az olvasóhoz, és Kodály Zoltán életének lezárultáról is hírt ad versek idézésével.

A VI. rész – *A népdal apoteózisa* – azoknak állít emléket, akik megőrizték nekünk azt a csodálatos kincset, amelyet Kodályék közvetítése

révén a nagyvilág is úgy ismer és tisztel, hogy magyar népdal, magyar népzene.

A kötetet számos kottapélda és kép gazdagítja. Az utóbbiak közül némelyik ismerős lehet azok számára, akik Móser Zoltán 2007-ben összeállított *Cantus Hungaricus* című kiállítását, illetve annak albummá formált változatát ismerik.

Végére érve a könyv olvasásának hálásan gondolhatunk a *győri Magyar Kultúra Kiadóra*, amely Barsi Ernő népzenei-néprajzi ismereteinket bővítő kiadványai mellé most Móser Zoltán hasonló tartalmú kötetét is megjelentette. Teljes egyetértésben adhatunk választ a kiindulópontként adott kérdésre – kiknek szól Móser Zoltán Kodály-könyve? – vélekedésünket a szerzőnek a könyv hátsó borítóján olvasható szavaival hitelesítve:

A könyv „[...] 10-16 éves gyerekeknek, valamint ének-zene, magyar és történelem szakos tanároknak szól. Továbbá [...] azoknak is, akik ismerik, és akik nem ismerik Kodály műveit, és akiket érdekel a múlt, a hagyomány és a történelem – az általam boldognak mondott örökség.”

Higgyük el a szerzőnek: ez a könyv valóban mindenkinek szól, bárki meríthet belőle ismeretet, kedvet a Kodály-művek meghallgatásához és mélyebb művelődéstörténeti összefüggéseik megismeréséhez.

A könyvbemutatót Horváth László, a Collegium igazgatójának bevezető szavai nyitották meg. Lovász Irén népdalcsokrai, Juhász Zoltán és Sáringer Kálmán népzenei muzsikálása, befejezésül a Cantate Vegyeskar (karnagya ifj. Sapszon Ferenc) szép éneke (Kodály: *Sík Sándor Te Deuma, Esti dal*) tette élményszerűvé.

Ittész Mihály

ÁDÁM JENŐ
SZÜLETÉSÉNEK 115. ÉVÉBEN

A Kontrapunkt Zeneműkiadó újdonságaiból:

Kocsár Miklós

*Öt karácsonyi ének
Madáretető*

Gyöngyösi Levente

*Parvulus natus est nobis
Sicut lilium inter spinas*

Vajda János

Pannonii carmen

Balassa Sándor

*Damjanich imája
A tengerszem*

Daróci Bárdos Tamás

*Vígak nótája
Bükkvidéki lippentős*

Tóth Péter

*Magnus, maior, maximus
Salve Regina*

Petrovics Emil

Shakespeare daloskönyv

www.kontrapunktmusic.com

www.kotta.info

Online kottavásárlás hitelkártyával!

Vegye igénybe a kiadó legújabb szolgáltatását!
A megrendelt kottákat házhoz szállítjuk.

Universal Music Publishing Editio Musica Budapest Zeneműkiadó Kft
H-1370 Budapest, P.O.B. 392 • Tel.: (361) 236-1105 • Telefax: (361) 236-1101
E-mail: info@emb.hu • Internet: <http://www.emb.hu>